

บทที่ 2

วรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาเหตุผลในการตัดสินใจเลือกนายกเทศมนตรีตำบลนาเมือง อำเภอเสถภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด มีความสัมพันธ์กับแนวความคิดเกี่ยวกับการปกครองส่วนท้องถิ่น และสาระสำคัญของการเลือกตั้ง เพื่อประโยชน์ในการทำความเข้าใจขอบข่ายในการศึกษาในเชิงทฤษฎีซึ่งเป็นกรอบแนวคิดในการศึกษา ได้นำเอาแนวความคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเหตุผลในการตัดสินใจเลือกนายกเทศมนตรี ดังต่อไปนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับการปกครองส่วนท้องถิ่น
2. แนวคิดเกี่ยวกับคุณลักษณะของผู้นำ
3. แนวคิดเกี่ยวกับวัฒนธรรมทางการเมืองแบบมีส่วนร่วม
4. แนวคิดเกี่ยวกับการรณรงค์หาเสียง
5. แนวคิดเกี่ยวกับการตัดสินใจเลือกตั้ง
6. ทฤษฎีกระบวนการในการจูงใจ
7. ทฤษฎีการแลกเปลี่ยน
8. ทฤษฎีระบบอุปถัมภ์
9. บริบทเกี่ยวกับเทศบาลตำบลนาเมือง
10. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
11. กรอบแนวคิดในการศึกษาวิจัย

1. แนวคิดเกี่ยวกับการปกครองส่วนท้องถิ่น

1.1 ความหมายของการปกครองส่วนท้องถิ่น

ประยูร กาญจนกุล (2535 : 129-130) ได้ให้ความหมายการปกครองส่วนท้องถิ่นนั้น มีองค์ประกอบสำคัญ 3 ประการ คือ

1. มีการแยกหน่วยงานออกไปเป็นองค์การนิติบุคคลอิสระจากองค์การของราชการของบริหารส่วนกลาง

2. มีการเลือกตั้ง โดยเฉพาะอย่างยิ่งการกระจายอำนาจปกครองให้แก่ท้องถิ่น องค์การแห่งราชการบริหารส่วนท้องถิ่นย่อมประกอบด้วยเจ้าหน้าที่ซึ่งได้รับเลือกตั้งจากราษฎร ในท้องถิ่นบางส่วน โดยเฉพาะองค์กรสำหรับเป็นที่ประชุมปรึกษากิจการ

3. องค์การตามหลักการกระจายอำนาจปกครอง มีความเป็นอิสระในการ ดำเนินการตามหน้าที่ (Autonomy)

ลิจิต ซีระเวคิน (2540 : 386) ให้ความหมายการปกครองส่วนท้องถิ่นว่า เป็นการ ปกครองโดยวิธีการซึ่งหน่วยการปกครองในท้องถิ่น ได้มีการเลือกตั้งผู้ทำหน้าที่ปกครองโดย อิสระและได้รับอำนาจโดยอิสระ โดยความรับผิดชอบซึ่งตนสามารถที่จะใช้ได้โดยปราศจาก การควบคุมของหน่วยการปกครองส่วนภูมิภาคและส่วนกลาง แต่การปกครองส่วนท้องถิ่นยัง อยู่ภายใต้บทบังคับว่าด้วยอำนาจสูงสุดของประเทศ มิใช่ว่าได้กลายเป็นรัฐอธิปไตยไป

พุทธชาติ เชื้อไทย (2547 : 15) ให้ความหมายการปกครองส่วนท้องถิ่นว่า เป็นการ ปกครองที่รัฐบาลกลางมอบอำนาจให้ประชาชนดำเนินการปกครองตนเอง โดยให้มีหน่วยงาน การปกครองท้องถิ่นทำหน้าที่เกี่ยวกับการบริหารพัฒนาและให้บริการแก่ประชาชนในเขตพื้นที่ องค์การหน่วยการปกครองท้องถิ่นดังกล่าวนี้มีอำนาจในการกำหนดนโยบาย ตัดสินใจและ ดำเนินกิจการภายใต้ขอบเขตของกฎหมายที่กำหนดภายในท้องถิ่นของตนเท่านั้น และหน่วย การปกครองท้องถิ่นนี้ต้องอยู่ในความดูแลของรัฐบาลกลาง

ผู้ศึกษาสรุปได้ว่า ความหมายของการปกครองส่วนท้องถิ่น หมายถึง การปกครองที่ รัฐบาลกลางมอบอำนาจให้ประชาชนดำเนินการปกครองตนเอง โดยทำหน้าที่เกี่ยวกับการ บริหารพัฒนา และให้บริการประชาชนในพื้นที่ มีอำนาจในการกำหนดนโยบาย ตัดสินใจ และดำเนินการภายใต้ขอบเขตของกฎหมายที่กำหนดในท้องถิ่นของตน

1.2 ความสำคัญของการปกครองส่วนท้องถิ่น

ประหัช หงษ์ทองคำ (2537 : 7) ได้เสนอว่าแนวความคิดเกี่ยวกับการกระจาย อำนาจส่งผลให้มีการจัดตั้งดำเนินการปกครองส่วนท้องถิ่นในรูปแบบของการปกครอง ตนเอง (Local self government) ทั้งนี้เนื่องจากการปกครองส่วนท้องถิ่น คือรูปแบบการ ปกครองที่จำเป็นและมีความสำคัญในทางการเมืองการปกครองชุมชนต่างๆ ให้สมบูรณ์ที่สุด เพื่อให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นสถาบันการเมืองระดับพื้นฐานที่จะฝึกฝนให้พลเมือง เกิดความเข้าใจในกลไกและกระบวนการการเมืองการปกครองประชาธิปไตยอย่างแท้จริง และ

เพื่อให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแบ่งเบาภาระของรัฐบาลกลางมาปฏิบัติจัดทำสนองความต้องการของประชาชนในท้องถิ่นอย่างมีประสิทธิภาพและถูกเป้าหมาย

โกวิท พวงงาม (2548 : 33) ได้สรุปความสำคัญของการปกครองส่วนท้องถิ่นไว้ดังนี้

1. การปกครองส่วนท้องถิ่นถือเป็นรากฐานของการปกครองระบอบประชาธิปไตย เพราะเป็นสถาบันฝึกสอนการเมืองการปกครองให้แก่ประชาชน ทำให้เกิดความคุ้นเคยในการใช้สิทธิและหน้าที่พลเมือง อันจะนำมาสู่ความศรัทธาเลื่อมใสในระบอบประชาธิปไตย
2. การปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นการแบ่งเบาภาระของรัฐบาล
3. การปกครองส่วนท้องถิ่นจะทำให้ประชาชนรู้จักการปกครองตนเอง เพราะเปิดโอกาสให้ประชาชนได้เข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมือง ซึ่งจะทำให้ประชาชนเกิดสำนึกในความสำคัญของตนเองต่อท้องถิ่น ประชาชนจะมีส่วนรับรู้ถึงอุปสรรค ปัญหา และช่วยกันแก้ไข ปัญหาของท้องถิ่นของตน
4. การปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถตอบสนองความต้องการของท้องถิ่นตรงเป้าหมาย และมีประสิทธิภาพ
5. การปกครองส่วนท้องถิ่นจะเป็นแหล่งสร้างผู้นำทางการเมือง การบริหารของประเทศในอนาคต
6. การปกครองส่วนท้องถิ่นสอดคล้องกับแนวคิดในการพัฒนาชนบทแบบพึ่งตนเอง

ผู้ศึกษาสรุปได้ว่า การปกครองส่วนท้องถิ่นมีความสำคัญ คือ เป็นกลไกที่สำคัญยิ่งต่อการพัฒนาทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยในระดับท้องถิ่น ทำให้ประชาชนรู้จักการปกครองตนเอง สามารถตอบสนองความต้องการของประชาชนในรูปของการให้บริการต่างๆ อย่างมีประสิทธิภาพ และรวดเร็ว

2. แนวคิดเกี่ยวกับคุณลักษณะของผู้นำ

2.1 ความหมายของผู้นำ และภาวะผู้นำ

ลัทธิกาล ศรีวะรมย์ (2539 : 257) ได้ให้ความหมายว่า ผู้นำ (Leader) หมายถึง

บุคคลที่ทำได้ให้การประสบความสำเร็จโดยใช้อิทธิพลของใจผู้อื่นให้ปฏิบัติตาม นอกนั้นแล้วผู้นำยังมีส่วนทำให้เกิดวิสัยทัศน์ขององค์กรและพนักงาน รวมทั้งผู้นำที่สามารถใช้อำนาจ อิทธิพลต่างๆทั้งโดยตรงและโดยอ้อมเพื่อนำกลุ่มประกอบกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่ง

กวี วงศ์พุม (2542 : 14-15) ได้สรุปความหมายของผู้นำไว้ 5 ประการคือ ประการที่หนึ่ง ผู้ซึ่งเป็นศูนย์กลางหรือจุดรวมของกิจกรรมในกลุ่ม เปรียบเสมือนแกนของกลุ่ม เป็นผู้มีโอกาสติดต่อสื่อสารกับบุคคลอื่นมากกว่าทุกคนในกลุ่ม มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจของกลุ่มสูง

ประการที่สอง บุคคลซึ่งนำกลุ่มหรือพากลุ่มไปสู่วัตถุประสงค์ หรือไปสู่จุดหมายที่วางไว้แม้เพียงชี้แนะให้กลุ่มไปสู่จุดหมายปลายทางก็ถือว่าเป็นผู้นำทั้งนี้รวมถึงผู้นำที่นำกลุ่มออกนอกกลุ่ม นอกทางด้วย

ประการที่สาม บุคคลซึ่งสมาชิกส่วนใหญ่คัดเลือกหรือยกให้เขาเป็นผู้นำของกลุ่มซึ่งเป็นไปโดยอาศัยลักษณะทางสังคม มิติของบุคคลเป็นฐานและสามารถแสดงพฤติกรรมของผู้นำได้

ประการที่สี่ บุคคลซึ่งมีคุณสมบัติเฉพาะบางอย่างคือ สามารถสอดแทรกอิทธิพลบางประการอันก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของกลุ่มได้มากที่สุด

ประการที่ห้า บุคคลซึ่งสามารถนำกลุ่มไปในทางที่ต้องการ เป็นบุคคลที่มีส่วนร่วมและเกี่ยวข้องโดยตรงต่อการแสดงบทบาทหรือพฤติกรรมความเป็นผู้นำ

สมเด็จพระติ เจริญ (2546 : 5) ให้ความหมายของภาวะผู้นำ ไว้ดังนี้

1. ภาวะผู้นำ คือ ความสามารถในการชักชวน หรือการชี้นำคนอื่นโดยปราศจากการใช้อำนาจตามตำแหน่ง หรือเหตุการณ์ภายนอก
2. ภาวะผู้นำ คือ กระบวนการในการใช้อิทธิพลต่อกิจกรรมของกลุ่ม เพื่อกำหนดวัตถุประสงค์ของกลุ่ม และทำให้กลุ่มบรรลุวัตถุประสงค์
3. ภาวะผู้นำ คือ การกระทำใด ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการใช้อิทธิพลต่อกิจกรรมขององค์กร
4. ภาวะผู้นำ คือ ปรัชญาการทางสังคมที่ซับซ้อน และสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิดกับสถานการณ์ที่เกี่ยวข้อง
5. ภาวะผู้นำ คือ ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ผลแห่งความสัมพันธ์ก็คือบุคคลในช่วงเวลาหนึ่งที่ต้องรับผิดชอบต่อกิจกรรมและสวัสดิการของกลุ่ม ภาวะผู้นำเกิดขึ้น

เมื่อคนหนึ่งมีผลกระทบต่ออีกคนหนึ่ง หรืออีกกลุ่มหนึ่งในลักษณะที่ว่าการสั่งการให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์มาจากคนคนนี้ ความสำเร็จของการเป็นผู้นำเกี่ยวข้องกับผู้อื่นเสมอ ไม่ได้เกิดขึ้น โดยลำพัง

ผู้ศึกษาสรุปได้ว่า ผู้นำและภาวะผู้นำ หมายถึงผู้ที่มีอิทธิพลในการชี้นำ รวมทั้งผู้ที่สามารถใช้อำนาจอิทธิพลต่างๆทั้งโดยตรง และโดยอ้อมให้บุคคลอื่นกระทำกิจกรรมต่างๆ ตามที่ต้องการ เพื่อบรรลุตามวัตถุประสงค์ ซึ่งก่อให้เกิดความสำเร็จของกลุ่มและองค์กร

2.2 ความสำคัญของภาวะผู้นำ

ลัทธีกาล ศรีวระมย์ (2539 : 257) ได้อธิบายว่า ภาวะผู้นำ หรือ (Leadership) เป็นศิลปะที่มีความจำเป็นและสำคัญยิ่งต่อนักบริหารที่จะนำองค์กรไปสู่ความสำเร็จ ผู้นำเป็นผู้ตัดสินใจ กำหนดปัญหา วางแผนและรับผิดชอบต่อความอยู่รอดหรือการพัฒนาขององค์การ การเป็นผู้นำมองแต่ผิวเผินจึงเห็นว่าไม่ยากลำบาก แต่การเป็นผู้นำที่คืบคลาน ในการทำงานจริง เป็นสิ่งกระทำให้สมบูรณ์ยาก ปัจจุบันนี้เราต้องประสบปัญหาการขาดแคลนผู้นำในอุดมคติที่มีความเสียสละและเป็นประชาธิปไตย การเสริมสร้างภาวะผู้นำเป็นศิลปะแบบหนึ่งที่พึงเรียนรู้และพัฒนาได้ ซึ่งต้องใช้ศิลปะหรือกระบวนการในการใช้อิทธิพลให้ผู้อื่นทำตามจนประสบความสำเร็จตามเป้าหมาย และผู้นำท้องถิ่นต้องเป็นผู้ที่มีวิสัยทัศน์ และนโยบายในการพัฒนาท้องถิ่นที่ดีด้วย

ทศพร ศิริสัมพันธ์ (2548 : 8) ได้ให้ความหมายของ “วิสัยทัศน์” ว่าเป็นข้อความหรือถ้อยแถลงที่ระบุถึงภาพในอนาคตขององค์การที่ต้องการบรรลุในระยะยาว ซึ่งแสดงให้เห็นถึงอุดมการณ์ เจตนารมณ์ และความมุ่งมั่นในการขับเคลื่อนองค์กรไปสู่จุดหมายปลายทางร่วมกัน ตลอดจนสามารถสร้างแรงบันดาลใจและประสานพลังของบุคคลฝ่ายต่างๆในองค์กรให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน

ลินทอน คอดเวล (Lynton Caldwell. 1970 : 1 อ้างถึงใน ทศพร ศิริสัมพันธ์. 2518 :10) ได้อธิบายความหมายของ นโยบายสาธารณะ ในแง่ที่เป็นการตัดสินใจของรัฐบาลว่า บรรดาการตัดสินใจอย่างสัมฤทธิ์ผลที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมต่างๆที่สังคมจะเข้าดำเนินการ ยินยอมอนุญาตหรือที่จะห้ามมิให้กระทำ ซึ่งการตัดสินใจเกี่ยวกับนโยบายต่างๆนั้น อาจแสดงออกได้หลายรูปแบบด้วยกัน เช่น ในรูปของคำแถลงการณ์ ตัวบทกฎหมาย เป็นต้น ซึ่งไม่ว่านโยบายหนึ่งๆจะแสดงออกมาในรูปแบบใดก็ตาม ต่างก็มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ประชาชน

ได้รับรู้และเข้าใจก่อนล่วงหน้า และในการประกาศให้ประชาชนได้รับรู้และเข้าใจก่อนล่วงหน้า สิ่งที่มีความสำคัญยิ่งกว่านั้นก็คือ จะต้องประกาศให้ทราบถึงรายละเอียดของนโยบายอย่างชัดเจนถึงสิ่งที่ประชาชนจะต้องปฏิบัติตามนโยบายนั้นๆ ในอนาคต

กุลชน ธนาพงศธร (2548 : 6) ได้อธิบายตามที่ อาทิตย์ อุไรรัตน์ ได้ให้ทรรศนะถึงองค์ประกอบของนโยบายว่า ประกอบด้วย 4 ส่วน ดังนี้

1. นโยบายสาธารณะจะต้องมีเป้าหมายที่ชัดเจน และสอดคล้องหรือตอบสนองตรงตามความต้องการของประชาชนเป็นส่วนร่วม
2. นโยบายสาธารณะจะต้องมีลักษณะเป็นแนวทางหรือหลักการที่ประสงค์จะให้ เป็นเป้าหมายที่กำหนดไว้เพื่อให้สามารถบรรลุผลสำเร็จได้
3. นโยบายสาธารณะนั้น โดยแท้ที่จริงแล้วก็คือทางเลือกหนึ่งของการตัดสินใจ เพื่อให้มีการกระทำหรือควมไม่กระทำอย่างใดอย่างหนึ่งของรัฐบาล
4. นโยบายที่กำหนดขึ้นนั้นจะต้องเป็นสิ่งที่อยู่ในวิสัยที่น่าเป็นไปได้ในสภาพแวดล้อมทางสถานที่และตามกาลเวลาที่เป็นอย่างอยู่ในขณะนั้น

ผู้ศึกษาได้สรุปถึงความสำคัญของภาวะผู้นำว่า เป็นสิ่งที่สำคัญที่ทำให้องค์กรอยู่รอด ประสบความสำเร็จ และบรรลุผลสำเร็จ โดยผู้นำจะใช้อิทธิพลจูงใจผู้อื่นให้ปฏิบัติตาม นอกจากนั้นแล้วผู้นำยังมีส่วนทำให้เกิดวิสัยทัศน์ และนโยบายขององค์กรและพนักงานในการขับเคลื่อนองค์กรไปข้างหน้าในอนาคตด้วย

2.3 คุณลักษณะของผู้นำ

ลัทธิกาล ศรีวะรมย์ (2539 : 260 - 261) ได้อธิบายคุณลักษณะของผู้นำตามทฤษฎีคุณลักษณะผู้นำ (Trait theories of leadership) ซึ่งได้ผ่านการวิจัยและศึกษาวิธีการต่างๆ และได้คาดคะเนประสิทธิผลของผู้นำโดยถือเกณฑ์ลักษณะส่วนตัว เช่น บุคลิกภาพ ทักษะ และลักษณะทางกายภาพ (ความสูงและรูปร่างลักษณะ) จากการสำรวจลักษณะและทักษะของผู้นำที่มีประสิทธิผล มีดังนี้

คุณลักษณะ (Traits)	ทักษะ (Skill)
1. รู้จักปรับตัวเข้ากับสถานการณ์ต่างๆ	1. มีความเฉลียวฉลาด
2. มีความตื่นตัวต่อสภาวะแวดล้อมทางสังคม	2. มีทักษะในความคิด
3. มีความทะเยอทะยานสูง	3. มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์

4. มีความเชื่อถือและสามารถสร้างสรรค์ประโยชน์	4. มีทักษะในเชิงผูกมิตรไมตรี
5. มีลักษณะประนีประนอม	5. มีวาทศิลป์ในการพูด
6. มีความเด็ดขาด	6. มีความรู้เกี่ยวกับงาน
7. ลูกน้องสามารถพึ่งพาได้	7. มีทักษะการจัดการเป็นระบบ
8. เป็นผู้ทรงอำนาจ	8. มีทักษะในการชักนำจิตใจผู้อื่น
9. ความสามารถทำงานที่ใช้ความคิดมาก	9. มีทักษะทางสังคมสูง
10. มีความเชื่อมั่นในตนเองสูง	
11. เคารพหน้ากับเหตุการณ์ที่มีความยุ่งยาก	
12. มีความรับผิดชอบสูง	

ผู้ศึกษาสรุปได้ว่า คุณลักษณะของผู้นำซึ่งเกี่ยวกับลักษณะส่วนตัวที่มีประสิทธิผล ประกอบด้วย เป็นผู้มีความรู้ ความสามารถในการทำงาน มีความรับผิดชอบ มีคุณธรรม จริยธรรม ซื่อสัตย์ สามารถพึ่งพาได้ เป็นผู้มีอำนาจ บารมี และสามารถจูงใจผู้อื่นได้ดี และจากแนวคิดเกี่ยวกับคุณลักษณะของผู้นำ ผู้ศึกษานำมาใช้เพื่ออธิบายคุณลักษณะของผู้นำที่ผู้มีสิทธิเลือกตั้งนำมาพิจารณาในการตัดสินใจเลือกตั้ง

3. แนวคิดเกี่ยวกับวัฒนธรรมทางการเมืองแบบมีส่วนร่วม

3.1 วัฒนธรรมทางการเมือง

3.1.1 ความหมายของวัฒนธรรมทางการเมือง

ประหยัด หงษ์ทองคำ (2548 : 31) ได้ให้ความหมายของวัฒนธรรมทางการเมือง (Political culture) ว่าหมายถึง แบบแผนของทัศนคติ ความเชื่อ ค่านิยม และความรู้สึกที่ประชาชนมีต่อระบบการเมือง

วิสุทธิ์ โภธิแทน (2550 : 230) ได้ให้ความหมายของวัฒนธรรมทางการเมืองว่าหมายถึง วิถีชีวิตทางการเมืองของหมู่คณะ หรือแบบแผนในการดำรงและดำเนินชีวิตร่วมกันทางการเมืองของคนในสังคมใดสังคมหนึ่ง วัฒนธรรมทางการเมืองจึงอยู่ในความคิด ความเชื่อ และสะท้อนออกมาให้เห็นจากพฤติกรรมหรือการกระทำของคน que แสดงออกในชีวิตประจำวันซึ่งเรียกว่าเป็นวิถีชีวิตของคน

ผู้ศึกษาสรุปได้ว่า วัฒนธรรมทางการเมือง หมายถึง ความคิด ความเชื่อที่แสดงออกมาเป็นแบบแผนในการดำรงและดำเนินชีวิตในทางการเมืองของคนที่อยู่ร่วมกันในสังคมใดสังคมหนึ่ง ซึ่งมีปัจจัยที่เกี่ยวข้องหลายอย่างแตกต่างกันไป โดยแสดงออกมาในการร่วมกิจกรรมอย่างหนึ่งอย่างใดร่วมกันอันเป็นสิ่งที่เกี่ยวข้องกับเรื่องของอำนาจในการจัดสรรผลประโยชน์

3.1.2 ประเภทของวัฒนธรรมทางการเมือง

ประหยัด หงษ์ทองคำ (2548 : 31-33) ได้อธิบายประเภทของวัฒนธรรมทางการเมืองตามแนวคิดของ Almond และ Verba ซึ่งได้แบ่งวัฒนธรรมทางการเมือง เป็น 3 ประเภท คือ

ประเภทที่หนึ่ง วัฒนธรรมทางการเมืองแบบคับแคบ (Parochial political culture) เป็นวัฒนธรรมทางการเมืองของประชาชนที่ไม่เข้าใจบทบาทของรัฐบาลที่มีต่อความเป็นอยู่ของตนเอง ไม่รับรู้การปฏิบัติงานขององค์การทางการเมือง ไม่คิดที่จะเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมือง

ประเภทที่สอง วัฒนธรรมทางการเมืองแบบไพร่ฟ้า (Subject political culture) เป็นวัฒนธรรมทางการเมืองของประชาชนที่มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับบทบาทของรัฐบาลการเมือง ระบบการเมือง แต่ไม่สนใจที่จะเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมือง

ประเภทที่สาม วัฒนธรรมทางการเมืองแบบมีส่วนร่วม (Participant political culture) เป็นวัฒนธรรมทางการเมืองของประชาชนที่มีความรู้ ความเข้าใจในกระบวนการตัดสินใจทางการเมือง มีจิตสำนึกทางการเมือง และเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมือง

ผู้ศึกษาสรุปได้ว่า วัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องในการศึกษาของท้องถิ่นนี้คือ วัฒนธรรมทางการเมืองแบบมีส่วนร่วม เป็นวัฒนธรรมทางการเมืองที่สร้างความสำเร็จ ความมีประสิทธิภาพของการเมืองระบอบประชาธิปไตยเป็นอย่างยิ่ง เพราะประชาชนที่มีวัฒนธรรมทางการเมืองแบบนี้จะมีความรู้ ความเข้าใจในความสำคัญของสิทธิและสามารถใช้สิทธิโดยชอบธรรมด้วยเหตุผลเพื่อให้เกิดผลดี สามารถแยกแยะได้ว่าผู้ที่ได้รับความไว้วางใจให้ไปทำหน้าที่แทนประชาชนในตำแหน่งทางการเมืองต่างๆ จะต้องมีความรับผิดชอบอย่างไร มีพฤติกรรมและเกียรติประวัติอย่างไร ตลอดจนมีทัศนคติว่ากิจกรรมทางการเมืองเป็นกิจกรรมที่ทุกคนจะต้องรับผิดชอบร่วมกันตามบทบาทหน้าที่และสถานภาพของแต่ละคน ซึ่งมีการสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองแบบมีส่วนร่วมให้เกิดแก่ประชาชนได้ 2 แนวทางคือ

1. โดยการศึกษา การเรียนรู้ระบบการเมืองการปกครองโดยการศึกษาทั้งในระบบและนอกระบบ
2. โดยการถ่ายทอดจากผู้มีประสบการณ์ การเรียนรู้จากตัวอย่าง การเรียนรู้แบบนี้ผู้เรียนรู้จะต้องเป็นผู้มีความช่างสังเกต และนำข้อมูล แบบอย่างมาพิจารณาด้วยเหตุผล และนำไปปรับแต่งและนำไปปฏิบัติให้เหมาะสม

3.2 การมีส่วนร่วมทางการเมือง

3.2.1 ความหมายของการมีส่วนร่วมทางการเมือง

สุจิต บุญบงการ (2531 : 36) กล่าวว่า การมีส่วนร่วมทางการเมือง หมายถึง กิจกรรมที่บุคคลมีจุดประสงค์เพื่อมีอิทธิพลในกระบวนการตัดสินใจของรัฐบาล

นิวัตร พัฒนะ (2551 : 17) กล่าวว่า การมีส่วนร่วมทางการเมือง หมายถึง การร่วมกันของประชาชนที่เกิดจากความสมัครใจ โดยมีจุดมุ่งหมายที่จะเข้าไปมีอิทธิพลต่อการกำหนดนโยบายต่อการตัดสินใจใช้ทรัพยากรและมีความรับผิดชอบในกิจกรรมที่กระทำภายในกลุ่ม เพื่อพัฒนาชุมชน

ทิพาพร ทิมพิสุทธ์ (2538 : 204) ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมทางการเมือง หมายถึง การมีส่วนร่วมในการกระทำ (activity) ของแต่ละคน ซึ่งมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจนโยบายของรัฐบาล การมีส่วนร่วมจะมาจากแต่ละบุคคลโดยตรงต่อการตัดสินใจนโยบายของรัฐบาล เรียกว่า “ การมีส่วนร่วมโดยตรง ” และการมีส่วนร่วมที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจนโยบายโดยอ้อม นอกเหนือจากแต่ละบุคคลโดยตรงแล้ว เรียกว่า “ การมีส่วนร่วมโดยอ้อม ”

ผู้ศึกษาได้สรุปความหมายของการมีส่วนร่วมทางการเมือง ว่าหมายถึง การกระทำโดยสมัครใจใดๆ ซึ่งแสดงถึงความสนใจต่อปัจจัยกระตุ้นทางการเมือง เช่น การมีส่วนร่วมในการเลือกผู้นำทางการเมือง การกระทำที่เป็นการสนับสนุน หรือเรียกช่องทางทางการเมือง การพูดคุยหรือสนทนาทางการเมือง

3.2.2 รูปแบบการมีส่วนร่วมทางการเมือง

ชลัช จงสืบพันธ์ (2548 : 318-319) ได้อธิบายว่า คัมมิงส์และไวส์ ได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองและการบริหารว่า ประชาชนสามารถกระทำได้ 5 ลักษณะ คือ

1. การเลือกตั้ง หมายถึง การที่ประชาชนมีส่วนร่วมได้โดยการสมัครรับเลือกตั้งซึ่งเป็นการเสนอตัวเข้าไปทำหน้าที่ทางการบริหารเองและการใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้งซึ่งเป็นการเลือกตัวแทนเข้าไปทำหน้าที่แทนตน

2. การร่วมกิจกรรมกับพรรคการเมือง เช่น การเป็นสมาชิกพรรค การช่วยเหลือกิจกรรมของพรรค

3. การแสดงความคิดเห็น การวิพากษ์วิจารณ์ซึ่งอาจกระทำได้โดยตรง เช่น การพูด การเขียน การประชาพิจารณา หรือโดยผ่านสื่อมวลชน

4. การจัดตั้งและการรวมกลุ่มผลประโยชน์ การรวมตัวกับบุคคลอื่นที่มีผลประโยชน์ร่วมกันในการผลักดันนโยบายสาธารณะให้สอดคล้องกับผลประโยชน์ของกลุ่ม

5. การแสดงออกด้วยวิธีการต่างๆ โดยตรง เช่น การเดินขบวน การประท้วงเพื่อแสดงความต้องการของประชาชนที่มีต่อประเด็นสาธารณะเพื่อให้มีการปฏิบัติหรือละเว้นการปฏิบัติ

นิวัตร พัฒนะ (2551 : 13-15) ได้อธิบายว่า กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น ได้สรุปรูปแบบการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ดังนี้

1. ให้ข้อมูลข่าวสาร คำแนะนำ หรือแจ้งปัญหาความเดือดร้อนของประชาชนแก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
2. ปฏิบัติตามกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับ มติ หรือคำแนะนำโดยชอบขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
3. ร่วมกิจกรรมทั่วไปขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยเฉพาะการพัฒนาในท้องถิ่นและพัฒนาองค์กรปกครองท้องถิ่น
4. ร่วมมือกับหน่วยราชการ รัฐวิสาหกิจ และองค์กรเอกชนในการพัฒนาท้องถิ่นตามแผนพัฒนาองค์กรปกครองท้องถิ่น
5. เลือกตั้งผู้บริหาร และสมาชิกสภาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
6. เสียสละแรงงาน ทรัพย์สินร่วมในโครงการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
7. เสียภาษีให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตามกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับ กำหนด

8. เข้าร่วมเป็นคณะกรรมการในการซื้อจ้าง โดยวิธีสอบราคา ประกวดราคา และวิธีพิเศษขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอย่างน้อยคณะ ละ 2 คน

9. เข้าร่วมประชุมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อแสดงเจตนาสมัครในการยุบรวมรับรวม หรือแยกพื้นที่ไปรวมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีพื้นที่ใกล้เคียงกัน ในอำเภอเดียวกัน

10. เข้าร่วมประชุมประชาคมหมู่บ้าน ตำบล เพื่อร่วมแสดงความคิดเห็นและจัดทำแผนความต้องการของชุมชนแล้วนำเสนอต่อองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต่อไป

11. ร้องขอให้ออกข้อบัญญัติท้องถิ่น โดยราษฎรไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนผู้มีสิทธิเลือกตั้งในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น นั้น

12. ตรวจสอบ ควบคุมการทำงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

13. สมัครรับเลือกตั้งเป็นผู้บริหาร และสมาชิกสภาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

ผู้ศึกษาสรุปได้ว่า การมีส่วนร่วมทางการเมืองเป็นกิจกรรมที่สำคัญประการหนึ่งในกระบวนการทางการเมืองและมีความจำเป็นสำหรับการเมืองทุกระบบ เนื่องจากรูปแบบการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน โดยเฉพาะการเสนอข้อเรียกร้อง (demand) และการสนับสนุน (support) ในการเลือกตั้งซึ่งจะสะท้อนให้เห็นถึงการดำรงอยู่ของระบบการเมือง หรือทำให้ระบบการเมืองอยู่ในสถานะสมดุลได้ หากระบบการเมืองปราศจากสิ่งเหล่านี้แล้วก็ไม่สามารถดำรงอยู่ได้

1. การเลือกตั้ง

1.1 ความหมายของการเลือกตั้ง

กรมตล ทงขรรคมชาติ (2540 : 1) ได้กล่าวถึงการเลือกตั้งว่าเป็นกระบวนการทางการเมือง ซึ่งหมายถึงกิจกรรมที่แสดงออกถึงการมีส่วนร่วมของประชาชนผู้เป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตยด้วยการออกไปเลือกตั้งผู้แทนของตนเพื่อทำหน้าที่ในรัฐสภาและในรัฐบาล เป็นกลไกซึ่งแสดงเจตจำนงของประชาชนที่เรียกร้องและสนับสนุนให้มีการปฏิบัติจัดทำ หรือละเว้นการกระทำอย่างใดอย่างหนึ่งในทางการเมือง และการตัดสินใจในนโยบายสาธารณะที่จะมีผลกระทบต่อประชาชน โดยมีรูปแบบของการมีส่วนร่วมทางการเมืองที่สามารถแยกจากกิจกรรมที่เกี่ยวกับการรณรงค์หาเสียง และกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับพรรคการเมือง แต่รวมได้กับกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมที่เกี่ยวกับความรักชาติแบบต่างๆ (Patriotic

Acts) เช่น การเสียดทาน การเคารพกฎหมายและการสนับสนุนประเทศให้ทำสงคราม แม้ตนเองจะไม่เห็นด้วย จึงกล่าวได้ว่า การไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้งเป็นการแสดงออกของประชาชนถึงความจงรักภักดีต่อระบบการเมืองมากกว่าเป็นการกระทำตามความต้องการของตน กล่าวคือบุคคลที่ไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้งนั้นจะกระทำไปโดยความสำนึกในหน้าที่ของพลเมืองดีมากกว่าที่จะเชื่อว่าคะแนนเสียงของตนจะมีผลสำคัญทางการเมืองที่แตกต่างกันออกไป การลงคะแนนเสียงไม่จำเป็นต้องอาศัยการส่อข่าว และแรงจูงใจมากเหมือนกิจกรรมทางการเมืองอื่น ผู้ที่ไปลงคะแนนเสียงอาจไม่เข้าไปเกี่ยวข้องกับกิจกรรมทางการเมืองในรูปแบบอื่นก็ได้ ผู้ที่เข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างกระตือรือร้นในรูปแบบกิจกรรมทางการเมืองอื่นๆ ก็อาจไม่ไปลงคะแนนเสียงก็ได้ อย่างไรก็ตามการลงคะแนนเสียงนับว่ามีความสำคัญมาก เนื่องจากสามารถกำหนดความเป็นไปของรัฐบาล หรือการปกครองได้ทันที

จรรยา สีหไกร (2547 : 32) ได้ให้ความหมายของการเลือกตั้งว่าเป็นกิจกรรมทางการเมืองที่ประชาชนผู้เป็นเจ้าของอธิปไตยได้มีส่วนร่วมทางการเมือง (Political Participation) อันเป็นกลไกที่แสดงออกซึ่งเจตจำนงของประชาชนที่เรียกร้องหรือสนับสนุนให้มีการกระทำหรือละเว้นการกระทำอย่างใดอย่างหนึ่งในทางการเมือง หรือการตัดสินใจในนโยบายสาธารณะที่จะมีผลต่อประชาชนทั้งทางตรงและทางอ้อม โดยการที่ประชาชนเลือกตั้งตัวแทนของตนที่มีอุดมการณ์ไปบริหารในท้องถิ่นไปจนถึงระดับประเทศ และทำหน้าที่พิทักษ์ผลประโยชน์ของตนเอง การเลือกตั้งจึงเป็นกระบวนการแสวงหาทางเลือกในการเมืองการปกครองของประชาชนนั่นเอง

ชัยยุทธ เตชะกุลปราณี (2542 : 7-8) ได้อธิบายความหมายของการเลือกตั้งหมายความว่า กรรมที่บุคคลได้เลือกบุคคลหนึ่งจากบุคคลหลายๆ คน หรือบัญชีรายชื่อผู้สมัครรับเลือกตั้งบัญชีหนึ่ง จากบัญชีรายชื่อหลายบัญชี เพื่อให้ไปกระทำการอันใดอันหนึ่ง เช่น การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และการเลือกตั้งยังหมายถึงการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นอื่นๆ รวมถึงกรณีการออกเสียงลงคะแนนของประชาชนเพื่อการแสดงประชามติ ตามระบอบประชาธิปไตยที่แท้จริง การเลือกตั้งต้องเข้าหลักเกณฑ์ 4 ประการ

1. มีบุคคลหลายคนหรือมีบัญชีรายชื่อผู้สมัครรับเลือกตั้งหลายบัญชี หากมีบุคคลเดียวหรือบัญชีเดียว ไม่ถือว่าเป็นการเลือกตั้ง
2. ประชาชนมีเสรีภาพบริบูรณ์ ที่จะเลือกหรือไม่เลือกบุคคลใดบุคคลหนึ่งหรือบัญชีใดบัญชีหนึ่ง หากมีการบังคับไม่ว่าจะโดยตรงหรือโดยอ้อม ย่อมไม่ใช่การเลือกตั้ง

3. ประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้ง จะต้องมีโอกาสทราบความคิดเห็นของผู้สมัครรับเลือกตั้ง

4. ประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งมีสิทธิเสรีภาพ ที่จะแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับผู้สมัครรับเลือกตั้ง มีโอกาสวิพากษ์วิจารณ์ความคิดเห็นนั้นๆ โดยเสรี

ผู้ศึกษาสรุปความหมายของการเลือกตั้ง หมายถึง การแสดงออกของประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งในการเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองในการเลือกบุคคลหนึ่งจากหลายๆบุคคล หรือบัญชีรายชื่อผู้สมัครรับเลือกตั้งบัญชีหนึ่งจากบัญชีรายชื่อหลายบัญชีเพื่อเข้าไปทำหน้าที่แทนตน โดยประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งต้องมีโอกาสทราบความคิดเห็นของผู้สมัครรับเลือกตั้ง

1.2 ความสำคัญของการเลือกตั้ง

ประหยัด หงษ์ทองคำ (2539 : 47) ได้กล่าวถึงความสำคัญของการเลือกตั้งซึ่งสรุปได้ดังนี้

1. การเลือกตั้งเป็นขั้นตอนที่สำคัญประการหนึ่งของกระบวนการทางการเมืองการปกครอง เพราะเป็นวิธีการใช้อำนาจทางการเมือง ซึ่งเป็นกิจกรรมที่เริ่มขึ้นจากการขัดแย้งไม่ตกลงกันทางการเมือง และพยายามที่จะแก้ไขข้อขัดแย้งนั้นเพื่อสามารถนำไปสู่การตกลงและยินยอมได้ในที่สุด เป็นที่ยอมรับกันในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข การปกครองของรัฐบาลเป็นของประชาชน หรือมีมาจากประชาชนองค์กรทางการเมืองจึงประกอบไปด้วยบุคคลจำนวนหนึ่งที่ได้รับการคัดเลือกเข้ามา และถือว่าได้รับการมอบหมายหรือไว้วางใจให้ดำเนินการเพื่อประโยชน์แห่งปวงชน

2. การเลือกตั้งจะทำให้ประชาชนเกิดความรู้สึกว่าตนเป็นส่วนหนึ่งของสังคมของประเทศ มีความเชื่อมั่นและศรัทธาในความสามารถของตนเองและเพื่อนมนุษย์ว่าสามารถตัดสินใจเลือกรัฐบาล เลือกรูปแบบการปกครอง วิธีดำเนินการปกครอง ระบบเศรษฐกิจเพื่อประโยชน์ของตนเองได้ การเลือกตั้งจะนำไปสู่ความพยายามของประชาชนที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจ และการกระทำของรัฐบาล ปัจจัยเหล่านี้จะช่วยให้มีการบูรณาการภายในระบบการเมืองของชาติ และระดมประชาชนเข้าร่วมในระบบการเมืองระบอบประชาธิปไตยมากขึ้น

3. การแสดงออกซึ่งการเป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตยและการยอมรับหรือไม่ยอมรับความชอบธรรมในสิทธิและอำนาจของผู้ปกครอง ประชาชนอาจแสดงออกได้หลายวิธีในระบบการเมืองการปกครองในปัจจุบัน ไม่ว่าจะเป็นระบบเสรีประชาธิปไตยหรือระบบ

ประชาธิปไตยของปวงชนทางหนึ่งที่ประชาชนแสดงออกก็โดยการเลือกตั้งเพื่อแสวงหาความชอบธรรมในอำนาจปกครองให้แก่ตน อย่างไรก็ตามการปกครองโดยวิธีนี้อาจจะไม่ใช่ประชาธิปไตยได้หากกฎหมายเลือกตั้งของรัฐนั้นๆ กำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการเลือกตั้งให้เป็นทางจำกัดสิทธิผู้ออกเสียงเลือกตั้งและผู้สมัครเข้ารับการเลือกตั้งจนเกินไป

4. สิทธิเลือกตั้งของประชาชนจะเป็นการแสดงออกซึ่งสิทธิที่จะคัดค้าน หมายถึง นักการเมืองที่ประชาชนเลือกตั้งเข้าปฏิบัติหน้าที่ทางการเมืองแทนประชาชน ไม่ว่าจะในฐานะสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือรัฐมนตรีก็ตามถ้าปฏิบัติหน้าที่โดยมิชอบ มุ่งแสวงหาผลประโยชน์เพื่อตนเองและพวกพ้อง ขาดความสำนึกที่จะพิทักษ์รักษาผลประโยชน์ของประชาชนส่วนรวมอย่างแท้จริง ประชาชนย่อมมีสิทธิโดยสมบูรณ์ที่จะใช้สิทธิเลือกตั้งผู้สมัครรายอื่นที่น่าเชื่อว่าจะเป็นนักการเมืองที่ประชาชนให้ความเชื่อถือแทนนักการเมืองหน้าเก่าที่ขาดความรับผิดชอบต่อประชาชน แต่ผลดังกล่าวจะเกิดขึ้นก็ต่อเมื่อประชาชนใช้สิทธิเลือกตั้ง โดยมีความรับผิดชอบไม่เห็นแก่เอามิสสินจ้าง นำเอาผลงานและอดีตต่างๆของนักการเมืองผู้อาสาสมัครมาประกอบการพิจารณาตัดสินใจเลือกตั้งของประชาชน เป็นการแสดงออกซึ่งสิทธิที่จะคัดค้าน ซึ่งเป็นหลักการอันเป็นหัวใจสำคัญประการหนึ่งของการเมืองระบอบประชาธิปไตย

วสันต์ ทองสุข (2540 : 18-19) ได้กล่าวถึงความสำคัญของการเลือกตั้งซึ่งสรุปได้ดังนี้

1. เป็นวิธีการที่ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการปกครองตนเองตามหลักการประชาธิปไตย โดยประชาชนเลือกตัวแทนของตนเข้าไปทำหน้าที่ในสภา และเป็นกลไก เชื่อมโยงความต้องการของประชาชนเข้ากับนโยบายสาธารณะ
2. เป็นวิธีการที่ใช้เปลี่ยนอำนาจทางการเมืองการปกครองที่เป็นไปอย่างสันติวิธี ลดความขัดแย้งจากการต่อสู้เพื่อแย่งชิงอำนาจในการปกครองอย่างในอดีตที่ผ่านมา
3. ป้องกันไม่ให้เกิดรัฐประหาร เมื่อรัฐบาลไม่สามารถบริหารประเทศหรือแก้ไขปัญหาต่างๆ ให้ลุล่วงไปได้ก็คืนอำนาจสู่ประชาชนด้วยการยุบสภาเพื่อทำการจัดการเลือกตั้งใหม่ให้ประชาชนได้ตัดสินใจว่าสมควรจะให้เลือกใครเป็นผู้บริหารประเทศต่อไป
4. เป็นการหมุนเวียนอำนาจเพื่อเปิดโอกาสให้บุคคล หรือกลุ่มบุคคลอื่นได้เข้ามาใช้อำนาจในการบริหารประเทศ ทำให้ประชาชนสามารถมีโอกาสเปลี่ยนตัวผู้แทนได้เมื่อไม่พอใจในการบริหารงานของรัฐบาลชุดเดิม
5. เป็นการส่งเสริมความถูกต้องและความชอบธรรมในการใช้อำนาจทางการเมืองให้เกิดแก่บุคคลที่เข้ามาทำหน้าที่ในการบริหารงานของรัฐ

6. ทำให้เกิดการระดมมวลชนเข้าสู่ระบบการปกครองในระบอบประชาธิปไตย และทำให้ประชาชนเห็นความจำเป็นในการปฏิบัติหน้าที่พลเมืองดี

ผู้ศึกษาได้สรุปความสำคัญของการเลือกตั้งได้ ดังนี้

1. เป็นการเลือกผู้ปกครองหรือรัฐบาลที่จะมาทำการปกครอง
2. เป็นกลไกเชื่อมโยงความต้องการของประชาชนเข้ากับนโยบายสาธารณะ
3. สร้างความชอบธรรมทางการเมืองให้ผู้ปกครอง
4. เป็นกลไกหรือห้ามขัดขวางการเมืองการปกครอง
5. ลดความตึงเครียดและความขัดแย้งทางการเมืองและสังคม
6. ทำให้เกิดบูรณาการทางการเมือง
7. ทำให้เกิดการระดมมวลชนเข้าสู่กระบวนการการปกครองในระบอบประชาธิปไตย และประสานประโยชน์ให้ประชาชนเห็นความจำเป็นในการปฏิบัติหน้าที่พลเมืองที่ดี

4. แนวคิดเกี่ยวกับการรณรงค์หาเสียง

4.1 ความหมายของการรณรงค์หาเสียง

เพียงกมล มานะรัตน์ (2547 : 23-34) ได้ศึกษาการเมืองเรื่องการเลือกตั้ง : ศึกษากรณีการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งนายกเทศมนตรีเทศบาลนครเชียงใหม่ ได้ให้ความหมายการรณรงค์หาเสียง (Campaign) คือ ความพยายามที่จะแจ้ง บอกรับทราบ ชักจูง และระดมอย่างเป็นระบบ ซึ่งอาจจะกล่าวได้ว่า การหาเสียงเลือกตั้งเป็นส่วนหนึ่งที่ควบคู่กับกระบวนการเลือกตั้งอย่างแยกจากกันไม่ออก ซึ่งต้องใช้ความพยายามในวิธีการนานัปการ เพื่อให้ผู้สมัครรับเลือกตั้งได้รับเลือกตั้ง ซึ่งมีวัตถุประสงค์ในการรณรงค์หาเสียง 3 ประการ ได้แก่

1. การชักจูงผู้มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้งซึ่งเป็นกลุ่มผู้สนับสนุนผู้สมัครรับเลือกตั้งให้ออกมาลงคะแนนเสียงเลือกตั้งอย่างเปิดเผย การระดมผู้สนับสนุนเป็นส่วนสำคัญที่ทำให้ผู้สมัครรับเลือกตั้งได้รับคะแนนเสียงจากกลุ่มเป้าหมาย
2. การกระตุ้นผู้สนับสนุนที่ซ่อนเร้นให้ออกมาใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้ง ทั้งนี้เพราะในจำนวนผู้ไม่ได้ไปใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้ง จะมีส่วนหนึ่งที่สนับสนุนผู้สมัครรับเลือกตั้งฝ่ายตนเองเพื่อให้ได้รับคะแนนเสียงที่สูงขึ้น

3. การเปลี่ยนใจผู้สนับสนุนผู้สมัครรับเลือกตั้งฝ่ายตรงข้ามให้มาสนับสนุนฝ่ายตนเองอันเป็นการโน้มน้าวให้ผู้มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้งที่มีได้เป็นฐานเสียงของตน ซึ่งการดำเนินการเป็นไปอย่างรอบคอบและรัดกุม เนื่องจากเป็นการดำเนินการที่มีความยากลำบากและเป็นไปอย่างค่อนข้างจำกัด

ผู้ศึกษาสรุปได้ว่า การรณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง หมายถึง ความพยายามที่ผู้สมัครรับเลือกตั้งใช้วิธีการและรูปแบบต่างๆ เพื่อชักจูงให้ผู้มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้งมาลงคะแนนเสียงเลือกตั้งให้แก่ตนเอง และกระตุ้นให้ผู้ที่ไม่สนับสนุนให้มาสนับสนุนตนเองเพื่อให้ได้รับชัยชนะในการเลือกตั้ง

4.2 องค์ประกอบของการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง

การรณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง มีส่วนประกอบที่เกี่ยวข้องอย่างน้อย 4 ประการ คือ การสำรวจบริบท/สภาพแวดล้อมเบื้องต้นในการเลือกตั้งครั้งนั้น ๆ การจัดองค์กรบริหารการหาเสียงและยุทธวิธีที่ใช้ในการหาเสียง กลุ่มเป้าหมายในการรณรงค์หาเสียง และห้วงเวลาการรณรงค์หาเสียงโดยสามารถสรุปได้เป็นข้อ ๆ ได้ดังนี้

1. การสำรวจบริบท/สภาพแวดล้อมเบื้องต้นในการเลือกตั้งครั้งนั้นๆ (Contextuel Environment) เป็นการสำรวจขั้นต้นเกี่ยวกับบริบทและสิ่งแวดล้อมของผู้สมัครในการเลือกตั้ง เช่น กฎหมาย กติกา กฎเกณฑ์ ข้อบังคับเกี่ยวกับการเลือกตั้ง และเทคนิคที่จะใช้ในการเลือกตั้งเช่น การสำรวจคะแนนเสียง โดยผู้สมัครจะสำรวจข้อดี - ข้อเสียของตน ประเมินฐานเสียงประมาณการที่จะได้เพื่อให้ชนะการเลือกตั้ง ซึ่งคะแนนที่สำคัญที่สุดคือ “คะแนนจัดตั้ง” ซึ่งผู้สมัครจะต้องประเมินว่าจะต้องรวบรวมคะแนนจัดหาทำไฉนจึงจะชนะการเลือกตั้ง วิธีที่นิยมใช้มากที่สุดคือการประเมินจากห้วคะแนนในสังกัดของตนว่าสามารถจัดหาคะแนนจากชุมชนได้เท่าใด และต้องจัดหาเพิ่มจากท้องถิ่นอื่นอีกหรือไม่ นอกจากนั้น ผู้สมัครจะต้องรู้จักคู่ต่อสู้ในด้านต่าง ๆ เช่นเป็นใคร ผู้สนับสนุนหรือพรรคพวกเป็นใคร ฐานเสียงอยู่ที่ไหน เพื่อนำมาวิเคราะห์ถึงจุดอ่อน - จุดแข็งของคู่ต่อสู้ เพื่อจะได้วางยุทธศาสตร์ในการรณรงค์หาเสียงได้อย่างถูกต้อง

2. การจัดองค์กรบริหารการหาเสียง (Campain Organization) และยุทธวิธีที่ใช้ในการหาเสียง ซึ่งนำมาแยกอธิบายได้ดังนี้

การจัดองค์กรบริหารการหาเสียง คือ การบริหารปัจจัยต่าง ๆ ที่มีอยู่ของผู้สมัคร หรือผู้ใกล้ชิดกับผู้สมัคร เพื่อให้เกิดประโยชน์และเอื้ออำนวยให้ผู้สมัครชนะการเลือกตั้ง ซึ่ง

องค์ประกอบดังกล่าวประกอบด้วยหน่วยงานด้านต่าง ๆ เช่นงานวางแผน งานประชาสัมพันธ์ งานหาเสียงในพื้นที่ งานข่าวและการประเมิน งานเสถียรและการต้อนรับ และงานการเงินและธุรการ เป็นต้น

ยุทธวิธีที่ใช้ในการรณรงค์หาเสียง คือ การที่ผู้สมัครใช้ช่องทางหรือวิธีการต่าง ๆ ในการติดต่อสื่อสาร ส่งข่าวสารข้อมูลกับประชาชน เพื่อให้ตนสามารถชนะการเลือกตั้ง ซึ่งสามารถจำแนกรูปแบบการรณรงค์หาเสียงโดยใช้เกณฑ์ของกฎหมายเป็นตัวแบ่งได้ 3 ประเภท ประกอบด้วย

1. การหาเสียงโดยเปิดเผยหรือแบบเป็นทางการ ได้แก่

1.1 การใช้สิ่งพิมพ์และการประชาสัมพันธ์ เช่น ป้ายโปสเตอร์ แผ่นปลิว การใช้รถโฆษณา

1.2 การปราศรัยหาเสียง

1.3 การเข้าถึงตัวผู้มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้ง โดยวิธี“ เคาะประตูบ้าน ”

1.4 การใช้สื่อในการหาเสียง เช่น วิทยุ โทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ Internet เป็นต้น

2. การหาเสียงแบบไม่เปิดเผย เป็นการหาเสียงนอกรูปแบบ ไม่ถูกต้องตามกฎหมายเลือกตั้ง ซึ่งวิธีการที่นิยมมาก คือ การใช้ผู้มีอิทธิพลและหัวคะแนน การซื้อเสียง

3. การหาเสียงที่ถูกต้องตามกฎหมายแต่ผิดจริยธรรมทางการเมือง ได้แก่

3.1 การใส่ร้ายป้ายสีคู่แข่งโดยปราศจากข้อมูลความจริง

3.2 การกระตุ้นให้ประชาชนเอือมระอากับคู่แข่งจนไม่ลงคะแนนเสียงให้ผู้สมัครฝ่ายตรงข้าม หรืออาจหันมาลงคะแนนเสียงให้กับฝ่ายตน

3. กลุ่มเป้าหมายในการรณรงค์หาเสียง (Target) การรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งในแต่ละครั้ง ไม่จำเป็นจะต้องตั้งเป้าหมายว่าจะต้องได้คะแนนเสียงทั้งพรรคในเขตการเลือกตั้ง เพราะวิธีการดังกล่าวจะต้องสิ้นเปลืองทรัพยากรด้านต่างๆเป็นจำนวนมาก จึงต้องสร้างคะแนนเสียงให้อยู่ในระดับที่เพียงพอที่จะชนะการเลือกตั้งเท่านั้น การกำหนดกลุ่มเป้าหมายจึงเป็นสิ่งสำคัญประการหนึ่ง โดยสามารถแบ่งกลุ่มเป้าหมายหรือประชากรการเลือกตั้งออกได้เป็น 2 ประเภท ได้แก่

3.1 จำแนกตามชนชั้นของประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้ง ได้แก่

3.1.1 ชนชั้นสูง มักจะเป็นคนที่มีฐานะดี รายได้สูง การศึกษาสูง เป็นเจ้าของกิจการต่าง ๆ ดำรงตำแหน่งทางการเมืองหรือทางบริหาร เป็นต้น

3.1.2 คนชั้นกลาง ได้แก่ ผู้ที่มีรายได้สูงกว่า 10,000 บาท ขึ้นไป มีอาชีพรับราชการ รัฐวิสาหกิจ พนักงานธุรกิจเอกชนระดับกลาง ประกอบอาชีพส่วนตัว จบการศึกษาระดับปวส.ขึ้นไป มีที่อยู่อาศัยเป็นทาวน์เฮ้าส์ อาคารพาณิชย์ หรือ บ้านเดี่ยว เป็นต้น

3.1.3 คนชั้นล่าง ได้แก่ ผู้ที่มีรายได้ต่ำ ประกอบอาชีพรับจ้าง ถ้าขายขนาดเล็กประเภทหาบเร่แผงลอย ลูกจ้างธุรกิจเอกชน การศึกษาต่ำกว่าระดับมัธยมศึกษาลงมา เป็นต้น การใช้ยุทธศาสตร์ - ยุทธวิธีจึงต้องปรับตามกลุ่มประชากร เช่น ถ้าต้องการคะแนนเสียงจากกลุ่มชนชั้นสูง อาจใช้รูปแบบการหาเสียงแบบเป็นทางการ ผู้สมัครที่ต้องการคะแนนเสียงจากกลุ่มชนชั้นล่าง อาจใช้วิธีการหาเสียงแบบไม่เป็นทางการหรือในเชิงลึกลับ เช่นการใช้ห้วคะแนนการใช้สิ่งของเงินทอง เป็นต้น

3.2 จำแนกตามฐานเสียง จำแนกได้เป็น 3 กลุ่ม คือ

3.2.1 กลุ่มที่สนับสนุนผู้สมัครโดยมั่นใจว่าจะต้องลงคะแนนให้ตนแน่นอน

3.2.2 กลุ่มที่ยังไม่ตัดสินใจเลือกใคร เป็นกลุ่มที่ผู้สมัครจะต้องใช้ยุทธวิธีต่าง ๆ แย่งชิงคะแนนเสียงจากคนกลุ่มนี้ และมักจะพบว่าคนกลุ่มนี้เป็นกลุ่มที่มีอำนาจมากที่สุด และมักจะเป็นกลุ่มที่ตัดสินใจว่าใครจะได้รับชัยชนะในการเลือกตั้ง

3.2.3 กลุ่มผู้สนับสนุนฝ่ายตรงข้าม

4. ห้วงเวลาการรณรงค์หาเสียง เป็นปัจจัยที่สำคัญอีกประการหนึ่งที่จะบอกให้ผู้สมัครได้รู้ว่าควรจะใช้ยุทธศาสตร์หรือยุทธวิธีใดในช่วงเวลาใด โดยแบ่งห้วงเวลาของการเลือกตั้งออกเป็น 2 ระยะ คือ ระยะก่อนตุลาการเลือกตั้ง และระยะการเลือกตั้ง ระยะก่อนตุลาการเลือกตั้งการหาเสียงในช่วงนี้ไม่มีกำหนดระยะเวลาที่แน่นอนตายตัวขึ้นอยู่กับสถานะวิธีการ เงินทุน ฯลฯ ของแต่ละคน ซึ่งการหาเสียงในช่วงนี้เรียกว่า “การวางแผนหาเสียงระยะยาว” ในช่วงนี้ผู้สมัครหรือผู้ที่คิดจะลงสมัครจะใช้ช่วงเวลานี้ในการปูฐานคะแนนนิยม โดยใช้วิธีการต่างๆ เช่น ลงไปพบปะพูดคุยกับชาวบ้าน สร้างสาธารณูปโภค การแจกสิ่งของ ร่วมทำบุญหรืองานประเพณี ซึ่งการปฏิบัติเช่นนี้จะทำให้ชาวบ้านรู้สึกคุ้นเคย และจากเงื่อนไขของกฎหมายในปัจจุบัน ทำให้ผู้ที่ดำรงตำแหน่งทางการเมืองเดิมได้เปรียบผู้สมัครคนอื่นเพราะสามารถใช้อำนาจและงบประมาณของทางราชการเป็นเครื่องมือในการสร้างความนิยม เช่น การนำโครงการต่างๆเข้าสู่ชุมชน การจัดให้ชุมชนไปศึกษาดูงาน เป็นต้น ระยะการเลือกตั้งเป็นช่วงเวลาที่นับจากวันสุดท้ายของการรับสมัครเลือกตั้งจนถึงวันเลือกตั้ง โดยสามารถจำแนกระยะการเลือกตั้งออกเป็น 3 ช่วง ดังนี้

4.1 ช่วงต้นฤดูการเลือกตั้ง ในระยะนี้ผู้สมัครแต่ละคนจะเริ่มจัดกระบวนการหาเสียง หรือจัดตั้งองค์กรการหาเสียง เริ่มดำเนินการตามยุทธศาสตร์และยุทธวิธีที่ได้วางแผนไว้ เช่น การติดโปสเตอร์ แผ่นป้าย แจกแผ่นพับแก่ประชาชน เริ่มปราศรัยหาเสียง เริ่มวางคนในด้านต่าง ๆ ซึ่งช่วงนี้การต่อสู้ทางการเมืองยังไม่เข้มข้น

4.2 ช่วงฤดูการรณรงค์การเลือกตั้ง ช่วงนี้การต่อสู้ทางการเมืองจะเป็นไปอย่างเข้มข้น ผู้สมัครจะปล่อยยุทธวิธีต่าง ๆ ออกมาต่อสู้แข่งขันกัน และพยายามแก้ไขปรับปรุงยุทธวิธีของตนให้เข้มแข็งรัดกุมอยู่เสมอ

4.3 ช่วงปลายฤดูการเลือกตั้ง คือช่วง 10 วันสุดท้ายก่อนถึงวันเลือกตั้ง ในช่วงนี้ผู้สมัครจะมีการต่อสู้กันอย่างเข้มข้น ผ่านวิธีการต่าง ๆ ทั้งยุทธวิธีการหาเสียงที่ถูกกฎหมาย และผิดกฎหมาย ทั้งการหาเสียงในเชิงกว้าง - เชิงลึก ทีมงานของผู้สมัคร เช่น หัวคะแนน เจ้าหน้าที่ในการหาเสียง อาสาสมัครจะต้องทำงานกันอย่างหนัก เพื่อรักษาคะแนนเสียงของฝ่ายตนที่มีอยู่ขณะเดียวกันก็ต้องเร่งสร้างคะแนนเพิ่มขึ้น โดยการทำให้ประชาชนที่ยังไม่ตัดสินใจว่าจะเลือกใครหันมาเลือกฝ่ายตน และพยายามดึงคะแนนเสียงจากฝ่ายตรงข้ามมาเป็นคะแนนของฝ่ายตนให้มากที่สุด

วิชา ไชยสาร (2544 : 49) ศึกษาการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง : กลยุทธ์การสื่อสารการตลาดได้สรุปผลการศึกษาว่า การดำเนินกิจกรรมทางการเมืองในปัจจุบัน พรรคการเมืองต่าง ๆ ได้นำกลยุทธ์การสื่อสารมาใช้ในการดำเนินกิจกรรมทางการเมืองเป็นเครื่องมือในการโน้มน้าวจิตใจให้ประชาชนสนับสนุนการดำเนินกิจกรรมนั้น โดยเฉพาะในการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง พรรคการเมืองต่างๆจะพยายามนำกลยุทธ์การสื่อสารมาใช้เพื่อจูงใจประชาชนให้คล้อยตามข้อเสนอของตน และเพื่อให้ผู้สมัครในสังกัดพรรคได้รับคะแนนเสียงสูงสุดหรือชนะการเลือกตั้ง ทำให้ผู้สมัครในสังกัดพรรคได้เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรมากที่สุด ดังนั้นกลยุทธ์การสื่อสารการตลาดเพื่อการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจึงมีความสัมพันธ์กับคะแนนเสียงของผู้สมัครสมาชิก สภาผู้แทนราษฎร และจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของแต่ละพรรคการเมือง โดยพรรคการเมืองที่มีกลยุทธ์การสื่อสารการตลาดที่สามารถทำให้ประชาชนได้ขึ้น ใจ เห็น และมีความคุ้นเคยกับพรรคการเมืองอันจะนำไปสู่ความไว้วางใจ ความนิยมชมชอบ และให้การสนับสนุน โดยการลงคะแนนเลือกผู้สมัครของพรรคการเมืองเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และทำให้พรรคการเมืองมีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจำนวนมากเนื่องจาก กลยุทธ์การสื่อสารการตลาดได้พัฒนาแนวความคิดเรื่อยมา จนกระทั่งทศวรรษที่ 1990 ' S ได้มีการนำกลยุทธ์การสื่อสารการตลาด

แบบผสมผสานมาใช้ พรรคการเมืองจะนำกลยุทธ์ทางการตลาดมาประยุกต์ใช้ในกิจกรรมทางการเมือง โดยเฉพาะการรณรงค์หาเสียง เนื่องจากสาเหตุสำคัญ ดังต่อไปนี้

1. ประเภทการสื่อสารมีความหลากหลายและขยายตัวอย่างรวดเร็ว
2. ประชาชนมีเวลาในการรับสื่อน้อยลงและให้ความสนใจสื่อต่างประเภทกัน แต่ปริมาณของการโฆษณา มีมาก เช่น ในช่วงของการเลือกตั้ง ทำให้ประชาชนเกิดความสับสน
3. การเข้าถึงข้อมูลของประชาชนไม่ได้อยู่ที่สื่อโฆษณาประชาสัมพันธ์อย่างเดียวแต่ประชาชนให้ความสนใจสื่ออื่นๆมากขึ้น เช่น จดหมาย การสัมมนา เติเบิลทีวี เป็นต้น
4. การสื่อสารการตลาดเพื่อการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง เป็นการนำเสนอข้อมูลที่จะโน้มน้าวจิตใจหรือจูงใจและอาจถึงกับเป็นการโฆษณาชวนเชื่อให้ประชาชนตัดสินใจเลือกผู้สมัครรับเลือกตั้งในสังกัดพรรคการเมืองของตน
5. ภาวะการแข่งขันทางการเมืองของแต่ละพรรคการเมืองที่ความรุนแรงและความสลับซับซ้อนมากยิ่งขึ้น

การนำกลยุทธ์การสื่อสารการตลาดแบบผสมผสาน (Intergraed Marketing Communication) , (IMC) ที่พรรคการเมืองนำมาใช้ มีดังต่อไปนี้

1. การปรากฏตัวต่อสาธารณะ เช่น การไปร่วมงานแต่งงาน งานบวช งานศพเพื่อกล่าวคำปราศรัย
2. การติดต่อระดับตัวต่อตัว เช่น ร่วมรับประทานอาหาร การพบผู้นำทางความคิด
3. การติดต่อระดับองค์กร เช่น การพบผู้ควบคุมกลไกทางการเมือง ผู้นำสหภาพ
4. การใช้สื่อ Display เช่น โปสเตอร์ สื่อกลางแจ้ง
5. การใช้สื่อสิ่งพิมพ์ เช่น แผ่นปลิว แผ่นพับ หนังสือพิมพ์ นิตยสาร
6. สื่อที่ใช้ตาหูฟัง เช่น โทรทัศน์ ภาพยนตร์ วิทยุ

ผู้ศึกษาสรุปได้ว่า การรณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง ประกอบด้วย การสำรวจข้อมูลและสภาพแวดล้อมของผู้สมัครในการเลือกตั้งว่ามีจุดแข็ง จุดอ่อนตรงไหน เพื่อที่จะนำมากำหนดยุทธวิธีในการหาเสียงเพื่อให้เอื้อประโยชน์ให้ผู้สมัครชนะการเลือกตั้ง โดยมีการตั้งเป้าหมายของคะแนนจัดตั้งว่าจะมีมากเป็นจำนวนเท่าใด และมาจากฐานเสียงกลุ่มใดบ้าง

ภายใต้กำหนดระยะเวลาในการรณรงค์หาเสียง ซึ่งแบ่งเป็น 2 ระยะ คือ ระยะก่อนฤดูกาลเลือกตั้งและระยะการเลือกตั้ง

4.3 ประเภทของการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง

การรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งได้จำแนกออกเป็น 4 ประเภท คือ ประเภทแรก การรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งที่จำแนกตามรูปแบบ ประเภทที่สอง การรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งที่จำแนกตามสื่อ ประเภทที่สาม การรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งที่จำแนกตามบุคคล และประเภทที่สี่ การรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งที่จำแนกตามกฎหมาย ซึ่งสามารถอธิบายได้ดังนี้

1. การรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งที่จำแนกตามรูปแบบ แบ่งออกได้เป็น 2 ประเภท คือ การประชาสัมพันธ์ และการโฆษณา

1.1 การประชาสัมพันธ์ในการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง หมายถึง การโน้มน้าวและให้ข้อคิดเห็นหรือคำเสนอแนะของผู้สมัครรับเลือกตั้งให้กับผู้ลงคะแนนเสียงให้ได้รับข่าวสาร และสร้างความเข้าใจระหว่างกลุ่มคนทั้งสองกลุ่ม

1.2 การโฆษณาในการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง เป็นเครื่องมือสำคัญของผู้สมัครรับเลือกตั้งในการสื่อสารกับผู้ออกเสียงลงคะแนนเพื่อให้เกิดการตัดสินใจในการเลือกผู้สมัครรับเลือกตั้งซึ่งองค์ประกอบ สำคัญของการโฆษณา ได้แก่ ป้ายโฆษณา ใบโฆษณาหรือใบปลิว การใช้สติ๊กเกอร์ การโฆษณาลงในหนังสือพิมพ์หรือทางโทรทัศน์ เป็นต้น

2. การรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งที่จำแนกตามสื่อ ซึ่งแยกสื่อออกได้เป็น 2 ประเภท คือ สื่อสิ่งพิมพ์และสื่ออิเล็กทรอนิกส์

2.1 สื่อสิ่งพิมพ์ หมายถึง สื่อที่เป็นเอกสาร ได้แก่ หนังสือพิมพ์ วารสาร เป็นต้น ซึ่งเป็นสื่อที่เหมาะสมกับการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งกับประชาชนที่มีจำนวนมากที่อ่านออกเขียนได้

2.2 สื่ออิเล็กทรอนิกส์ ได้แก่ วิทยุ โทรทัศน์ และคอมพิวเตอร์

3. การรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งที่จำแนกตามบุคคล ได้แก่ การรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งด้วยตนเอง และการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งโดยใช้ตัวแทน

3.1 การรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งด้วยตนเอง เป็นการดำเนินการด้วยตัวของผู้สมัครเอง เช่น การปราศรัย การเดินเคาะประตูบ้านเพื่อขอคะแนนเสียง เป็นต้น

3.2 การรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งโดยใช้ตัวแทน ซึ่งตัวแทนที่ออกมาการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งให้กับผู้สมัคร ได้แก่ ครอบครัว ญาติพี่น้อง เพื่อนฝูงพรรคพวก และหัวหน้าคะแนนเพื่อให้การหาเสียงเป็นไปอย่างทั่วถึง

4. การรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งที่จำแนกตามกฎหมาย แบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งที่ถูกกฎหมายและการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งที่ผิดกฎหมาย

4.1 การรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งที่ถูกกฎหมาย หมายถึง การรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งที่เป็นไปตามบทบัญญัติและกรอบกติกาของกฎหมาย ได้แก่ การปราศรัยหาเสียง การใช้รถโฆษณาประชาสัมพันธ์ การเคาะประตูบ้าน เป็นต้น

4.2 การรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งที่ผิดกฎหมาย เป็นการดำเนินการที่ฝ่าฝืนกฎหมาย ได้แก่ การซื้อเสียง การแจกสิ่งของ การใช้อำนาจและอิทธิพลข่มขู่บังคับ เป็นต้น

กระบวนการเลือกตั้ง อันมีการรณรงค์หาเสียงและการลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง เป็นส่วนที่สำคัญที่สุด การศึกษาการเมืองเรื่องการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งนั้น เป็นการศึกษา การแข่งขันทางการเมืองในการรณรงค์หาเสียงของผู้สมัครรับเลือกตั้ง ซึ่งการแข่งขันนั้นอาจมี ทั้งการต่อสู้ ความขัดแย้ง ร่วมมือกันทางการเมือง โดยที่ผู้สมัครจะต้องคำนึงถึงข้อได้เปรียบ และเสียเปรียบต่าง ๆ ของตนเองและคู่แข่ง และสิ่งที่จะต้องคำนึงถึงอีกประการ คือ กติกาการเลือกตั้งที่จะส่งผลถึงแนวทาง และแผนการรณรงค์หาเสียงของผู้สมัครเพราะหากกติกาการเลือกตั้งเปลี่ยนแปลงไป ข้อได้เปรียบเสียเปรียบของผู้สมัครก็จะเปลี่ยนแปลงไปด้วยการ รณรงค์หาเสียงเลือกตั้งในประเทศไทยอาจมีความแตกต่างไปจากพฤติกรรมกรหาเสียงเลือกตั้งในประเทศอื่นๆ โดยเฉพาะประเทศที่ปกครองระบอบประชาธิปไตยมีความเจริญขั้น สูง เช่นสหรัฐอเมริกา อังกฤษ สวิตเซอร์แลนด์ ออสเตรเลีย เป็นต้น เพราะคนไทยมีการ รณรงค์ หาเสียงเลือกตั้งโดยคำนึงถึงค่านิยมทางสังคมของไทย เช่น ค่านิยมเกี่ยวกับระบบ ความสัมพันธ์ของ “เจ้านาย - ลูกน้อง” (Patron Client) ค่านิยมเกี่ยวกับความกตัญญู เป็นต้น การรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งในประเทศไทยจึงมีวิธีการมากมาย แต่ผู้ที่ประสบความสำเร็จใน การหาเสียงมักจะเป็นคนที่มีความรู้ความเข้าใจในวัฒนธรรมทางการเมืองของไทย โดยเฉพาะ วัฒนธรรมทางการเมืองในระดับท้องถิ่นเป็นอย่างดี และสามารถใช้วิธีการในการรณรงค์หา เสียงเลือกตั้งได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ผู้ศึกษาสรุปได้ว่าการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง สามารถจำแนกออกได้เป็น 2 รูปแบบใหญ่ ๆ ดังนี้

1. การรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งแบบเปิดเผย เป็นการหาเสียงของผู้สมัครที่ ดำเนินการอย่างเปิดเผยและถูกต้องตามระเบียบกฎเกณฑ์ของการเลือกตั้ง ซึ่งวิธีที่นำมาใช้ใน

การหาเสียงได้แก่ การติดป้ายประกาศ โปสเตอร์ การแจกแผ่นพับ การปราศรัย การพบปะประชาชน การใช้รถโฆษณาประชาสัมพันธ์ เป็นต้น

2. การรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งแบบไม่เปิดเผย เป็นการหาเสียงในรูปแบบที่ไม่ถูกต้องตามระเบียบกฎหมายของการเลือกตั้ง ได้แก่ การซื้อเสียง การแจกสิ่งของ การให้หวัคະແນນการข่มขู่ใส่ร้ายป้ายสีหรือโจมตีคู่แข่ง เป็นต้น

5. แนวคิดเกี่ยวกับการตัดสินใจเลือกตั้ง

5.1 ความหมายของการตัดสินใจ

พีรพล ตัณฑโอภาส (2539 : 80) กล่าวถึงความหมายการตัดสินใจว่าหมายถึงกระบวนการสร้างทางเลือกการดำเนินใดๆ ไร่หลายๆทางเลือกแล้วพิจารณาตรวจสอบประเมินผล ทางเลือกเหล่านั้นเพื่อเลือกทางเลือกที่ดีที่สุด เพื่อนำไปดำเนินการ

ไพลิน ผ่องใส (2536 : 155) ได้ให้ความหมายการตัดสินใจ (Decision Making) ว่าหมายถึงกระบวนการเลือกทางเลือกใดทางเลือกหนึ่งจากหลาย ๆ ทางเลือกที่ได้พิจารณาหรือประเมินอย่างดีแล้วว่าเป็นทางให้บรรลุวัตถุประสงค์ และเป้าหมายขององค์กร

จากความหมายของการตัดสินใจดังกล่าวผู้ศึกษาสรุปได้ว่า การตัดสินใจ หมายถึงการเลือกแนวทางหรือสิ่งหนึ่งสิ่งใดซึ่งมีอยู่หลายด้านเพื่อเป็นการก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อทั้งตนเองและผู้อื่น โดยการพิจารณาอย่างรอบคอบเพื่อเลือกทางเลือกที่ดีที่สุด

5.2 กระบวนการตัดสินใจ

วุฒิชัย จานงค์ (2532 : บทคัดย่อ) กล่าวว่า กระบวนการตัดสินใจ หมายถึง วิธีการในการตัดสินใจอย่างมีระบบ มีขั้นตอน ตามลำดับและได้เสนอขั้นตอนหรือการตัดสินใจไว้ 6 ขั้นตอน ดังนี้

1. การแยกแยะตัวปัญหา (Problem identification) ถือเป็นขั้นตอนที่สำคัญในกระบวนการตัดสินใจ ซึ่งจะต้องจับประเด็นปัญหาให้ถูกต้อง ค้นปัญหาที่แท้จริงให้พบและถือว่าการค้นหาจนรู้ปัญหาที่แท้จริงเสมือนการแก้ปัญหาเสร็จแล้วครั้งหนึ่งทีเดียว แล้วแยกแยะปัญหานั้นๆ ให้ละเอียดทุกแง่มุม หรือวิเคราะห์ปัญหาให้ละเอียดนั่นเอง

2. การหาข้อมูลข่าวสารที่เกี่ยวข้องกับปัญหา (Information search) ได้แก่ การเก็บรวบรวมข้อมูล ข่าวสาร ข้อเท็จจริงต่างๆ ที่เกี่ยวกับปัญหาเพื่อค้นหาสาเหตุของปัญหาซึ่ง

อาจพบทั้งเหตุโดยตรง และโดยอ้อม ข่าวสารที่ได้จะต้องเกี่ยวข้องกับสาเหตุของปัญหามากที่สุด จำเป็นต่อการแก้ปัญหา ตลอดจนมีปริมาณมากพอจะช่วยให้การตัดสินใจได้แน่นอนขึ้น

3. การประเมินค่าของข่าวสาร (Evaluation of information) ได้แก่ ขั้นตอนในการคัดเลือกจัดระบบข่าวสารที่เกี่ยวข้องกับปัญหา ข้อมูล ข่าวสาร ความรู้หรือข้อเท็จจริงใดๆ ที่ไม่เกี่ยวข้องกับปัญหา สาเหตุของปัญหาหรือไม่ช่วยในการตัดสินใจได้ดีขึ้น ควรตัดทิ้งไปลงไว้แต่ข่าวสารความรู้ที่ต้องการเท่านั้น

4. การกำหนดทางเลือก (Listing of alternative) ถือเป็นขั้นตอนที่สำคัญมากที่สุดในการตัดสินใจพอๆกับขั้นตอนที่หนึ่ง ขั้นตอนนี้จะสมบูรณ์หรือไม่ขึ้นอยู่กับข่าวสาร ความรู้ ตลอดจนข้อเท็จจริงที่ได้ประมวลมาจากขั้นตอนที่ 3 ทางเลือกต้องมีหลายๆทางแก้ปัญหาได้หลายๆระดับ และควรจัดลำดับความสำคัญเพื่อสะดวกในการเลือกไว้ด้วย

5. การตัดสินใจเลือกแนวทางปฏิบัติ (Selection of alternative) เป็นขั้นตอนในการตัดสินใจอย่างแท้จริง โดยเลือกแนวทางตามขั้นตอนที่ 4 ที่ประเมินแล้วว่าเหมาะสมที่สุด

6. ปฏิบัติตามการตัดสินใจ (Implementation of decision) ได้แก่ ขั้นตอนที่ปฏิบัติตามทางเลือกนั้นที่ 5 เมื่อผลการตัดสินใจอันหมายถึง การปฏิบัติในการแก้ปัญหาปรากฏออกมาเช่นไร ต้องมีการประเมินผลอีกครั้ง เพื่อสรุปว่าการตัดสินใจนั้นเหมาะสมกับปัญหาเพียงใด

ศิวะพร ปัญจมาลา (2538: 36 -71) ทำการศึกษาเกี่ยวกับกระบวนการตัดสินใจ การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของประชาชน ผลการศึกษาสรุปได้ว่ากระบวนการตัดสินใจลงคะแนนเสียงเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบ่งออกเป็น 4 ระยะ คือ ระยะข่าวสาร ระยะหลักเกณฑ์ ระยะประเมินและระยะการตัดสินใจ แต่ละระยะเป็นดังนี้ คือ

1. ระยะข่าวสาร ระยะนี้ประชาชนจะเริ่มสนใจข่าวสารต่างๆเกี่ยวกับการเลือกตั้ง เช่น ข่าวสารเกี่ยวกับการรับสมัคร ตัวผู้สมัคร นโยบายพรรคและข้อมูลต่างๆ วิธีการค้นหาข่าวสารของประชาชน ได้แก่ การหาข้อมูลจากกลุ่มพวกสนใจการเมือง ข้อมูลจากสื่อสิ่งพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์ และเวทีปราศรัยหาเสียงต่างๆ ข้อมูลที่ถูกรวบรวมได้ในระยะนี้จะถูกนำไปประมวลในระยะเวลาที่ 2

2. ระยะหลักเกณฑ์ ระยะนี้ประชาชนจะนำข้อมูลที่รวบรวมได้ในระยะที่ 1 มา กำหนดคกกฎเกณฑ์เกี่ยวกับตัวผู้สมัครที่จะลงคะแนนให้ และจะเลือกตัวผู้สมัครให้เหลือเท่ากับจำนวนที่จะมีได้ในเขตการเลือกตั้งนั้นๆ สำหรับตัวผู้สมัครเองในระยะนี้จะมีการรณรงค์หาเสียงเป็นการใหญ่เพื่อสร้างคะแนนนิยมให้ตัวเอง

3. ระยะเวลาประเมิน เป็นการนำเอาหลักเกณฑ์ในระยะที่ 2 มาประเมินหรือกำหนดน้ำหนักคะแนนให้คนที่มีความสมบัติตามเกณฑ์ โดยนำเอาตัวผู้ที่สมัครมาจัดเรียงลำดับความสำคัญ เริ่มตั้งแต่คนที่มีโอกาสจะได้รับเลือกตั้งเข้ามาเป็นคนแรกที่สุดแล้วไล่เรียงไปหาคนที่ท้ายสุด แต่สำหรับตัวผู้ประเมินเองยังอาจจะไม่ตัดสินใจลงคะแนนให้ใคร

4. ระยะตัดสินใจ ระยะนี้เป็นช่วงของการตัดสินใจเลือกตัวผู้สมัคร อาจจะเลือกเพียงคนที่ชอบมากที่สุดเพียงคนเดียวหรืออาจจะเลือกคนอื่นด้วย เพื่อให้ได้ตัวผู้สมัครครบตามจำนวน ในระยะนี้อาจจะมีการเปลี่ยนแปลงคนที่เลือกบ้างไปตามอิทธิพลของปัจจัยบางอย่าง เช่น สิ่งของ เงินทองที่ได้รับจากหัวหน้าคะแนนหรืออิทธิพลของการชักนำบางประการ

5.3 พฤติกรรมการลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง

การเลือกตั้งเป็นเงื่อนไขที่สำคัญที่สุดของการปกครองในระบอบประชาธิปไตย เพราะเป็นการแสดงออกเกี่ยวกับเจตนารมณ์ของประชาชนผู้เป็นเจ้าของประเทศในอันที่จะมอบความไว้วางใจให้ตัวแทนใช้อำนาจทางการเมืองแทนตน โดยถือหลักคนละหนึ่งเสียงเท่ากัน และกระทำการลงคะแนนเสียงเป็นความลับเพื่อจะให้การลงคะแนนเสียงเลือกตั้งเป็นไปโดยเสรี (ประมวล ท้องธรรมนูญ 2540 : 201) การกระทำดังกล่าวนี้เรียกว่าเป็นพฤติกรรมทางการเมือง

คำว่าพฤติกรรมทางการเมือง (Political Behavior) เป็นศัพท์ที่นักรัฐศาสตร์หรือผู้ที่มีความสนใจ เข้าใจและคุ้นเคย อาจจะมีบุคคลกลุ่มอื่นให้ความหมายของคำและขอบเขตแตกต่างออกไปแต่ก็พอที่จะสรุปความหมายง่ายๆ ได้ว่า หมายถึง การใช้สิทธิลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง การเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมหรือองค์กรทางการเมือง การมีความสัมพันธ์ติดต่อกับนักการเมือง การออกความคิดเห็น อภิปรายหรือแสดงออกในทางการเมือง ตลอดจนการติดตามข่าวสารต่างๆ ในทางการเมือง

พฤติกรรมการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งในระบบการเมือง ไม่ว่าจะเป็นระบบการเมืองประเภทใดก็นับได้ว่าเป็นหัวใจของกิจกรรมทางการเมือง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการปกครองตามระบอบประชาธิปไตย พฤติกรรมการเลือกตั้งจะเกี่ยวพันกันอย่างซับซ้อนยิ่ง และถ้าเป็นการเลือกตั้งที่มีความแข่งขันกันทางการเมืองสูงแล้วยิ่งจะมีการใช้เทคนิคและอุบายต่างๆ สูงตามไปด้วย

นักรัฐศาสตร์ให้ข้อสังเกตว่า การเลือกตั้งในปัจจุบันนับวันแต่จะมีความซับซ้อนหรือมีปัจจัยที่เกี่ยวข้องมากยิ่งขึ้น เช่น ต้องมีองค์กรเกี่ยวข้องมากขึ้น มีคนเข้ามามีส่วนร่วมมากขึ้น

มีการใช้เงินในการเลือกตั้งมากขึ้นและที่สำคัญ คือ สามารถกำหนดได้ทันทีว่าจะให้ใครหรือคนกลุ่มใดเป็นผู้ปกครอง

พรศักดิ์ ผ่องแผ้ว (2529 : 23-25) ได้แบ่งตัวแบบของการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งออกเป็น 3 กลุ่มใหญ่ๆ คือ

1. ตัวแบบปัจจัยกำหนด จะระบุถึงปัจจัยทางสังคมเป็นตัวกำหนดที่สำคัญของพฤติกรรมลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง แนวคิดดังกล่าวเสนอว่าปัจจัยทางสังคมอันเป็นภูมิหลังของบุคคลทั้งในระดับกว้างทั่วไป และเรื่อยลงมา แนวความคิดที่เป็นพื้นฐานของตัวแบบนี้ ได้แก่ “ตัวแบบแรงผลักดันทางสังคม” (Social forces) ของลาซาร์สเฟลด์ “ทฤษฎีสนาม” (Field Theory) ของนักจิตวิทยา เคิร์ต เลวิน กล่าวอีกนัยหนึ่ง ตัวแปรประเภทนี้เป็นการเสนอเงื่อนไขที่กำหนด “รูปแบบ” ของพฤติกรรมซึ่งไม่ได้มุ่งที่จะสรุปรวมเชิงนิรนัยหรือไม่ได้มุ่งที่จะทำนายพฤติกรรมในอนาคต หากให้ประโยชน์อย่างสำคัญในด้านการจัดตัวแปรอันหลากหลายที่เกี่ยวข้องกันในทางเศรษฐกิจ สังคม ให้เป็นระเบียบ

2. ตัวแบบความสำนึกเชิงเหตุผล จะเน้นที่ปฏิกิริยาของความสำนึกตรรกะตรงของผู้ไปใช้สิทธิออกเสียงที่มีต่อการบริหารการเลือกตั้ง นโยบายของพรรคและบุคลิกภาพของผู้สมัครรับเลือกตั้ง ลักษณะดังกล่าวคล้ายกับว่ากรอบความคิดเชิงเหตุผล (Rational framework) ของผู้ไปใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้งเหมือนกับการตัดสินใจของผู้บริโภคในทางเศรษฐศาสตร์ การศึกษาที่สำคัญเกี่ยวกับเรื่องนี้ได้แก่ An Economic Theory of Democracy ของ Anthony Downs และเรื่อง The Responsible Electorate ของ V.O Key

แนวความคิดของ Key ส่วนหนึ่งก็ยึดมาจากฐานแนวความคิดของ Campbell เขาได้กล่าวว่าการมีส่วนร่วมในทางการเมืองโดยเฉพาะในประเด็นของการเลือกตั้งเกี่ยวกับความรับผิดชอบในการที่จะไปใช้สิทธิหรือไม่ไปใช้สิทธิเลือกตั้งนั้นจะมีความเกี่ยวข้องไปถึงประเด็นปัญหาที่กำลังเป็นที่ถกเถียงกันอยู่ Key ได้ยกตัวอย่างว่าผู้ซึ่งมีความรู้สึกอย่างแรงกล้าในการที่เป็นผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับประเด็นปัญหาที่กำลังเป็นที่ถกเถียงกันอยู่ มีแนวโน้มที่จะไปใช้สิทธิเลือกตั้งในอัตราที่สูง Key ยังได้ให้ความสำคัญกับปัจจัยอื่นๆอีกหลายตัวนอกเหนือไปจากปัจจัยด้านประชากร เช่น การศึกษา และรายได้ ซึ่งเขาได้เคยกล่าวไว้ก่อนหน้านี้ เขาได้ให้แนวคิดว่าบุคคลที่มีความผูกพันกับพรรคการเมืองก็จะมีคามรับผิดชอบในการไปใช้สิทธิเลือกตั้งในอัตราที่สูงกว่าบุคคลที่อยู่อย่างอิสระ นอกจากนี้ระดับของการแสดงออกเกี่ยวกับการอภิปรายในทางการเมืองและการติดต่อ สื่อสารก็มีผลต่อการไปใช้สิทธิเลือกตั้ง โดยเฉพาะ

อย่างยิ่งการเป็นสมาชิกของกลุ่มที่หลากหลายก็จะมีผลทำให้บุคคลผู้นั้นไปใช้สิทธิเลือกตั้งมากกว่าบุคคลที่เป็นสมาชิกของกลุ่มทางสังคมเพียงกลุ่มเดียว (V.O. Key, Jr. 1988 : 635-637)

3. ตัวแบบระบบ เป็นการศึกษาพฤติกรรมกรรมการลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง โดยการศึกษาเชิงระบบทั่วไปว่า ปัจจัยแวดล้อมที่เกิดขึ้นเฉพาะช่วงสมัยที่มีการเลือกตั้งซึ่งเป็นปัจจัยที่มีผลระยะสั้น เช่น ความสนใจในตัวผู้สมัคร ความเห็นต่อนโยบายและปัญหาทางการเมือง ภาพพจน์ที่มีต่อการปฏิบัติของพรรค สถานการณ์ภายในและภายนอกประเทศ สภาพการแข่งขันของผู้สมัครเป็นต้น ปัจจัยเหล่านี้จะผันแปรไปในแต่ละช่วงสมัยของการเลือกตั้ง เมื่อประมวลรวมกันแล้วจะมีผลต่อปัจจัยพื้นฐานคือความนิยมพรรค ซึ่งอาจทำให้ผู้ลงคะแนนเสียงเปลี่ยนความนิยมพรรคจากพรรคหนึ่ง ไปยังอีกพรรคหนึ่ง

จรรยา สุภาพ และพรศักดิ์ ผ่องแผ้ว (2527 : 34) ได้กล่าวไว้ว่า ในประเทศที่กำลังพัฒนานั้นการศึกษาพบว่าเนื่องจากประชาชนส่วนหนึ่งไปลงคะแนนเสียงเพราะถูกชักจูงยิ่งกว่าการตัดสินใจด้วยตนเอง มีผลให้ชนชั้นต่ำที่อาศัยอยู่ในชนบทที่มีการศึกษาหรือกล่าวอย่างรวบรวบว่าผู้ที่มีฐานะเศรษฐกิจและสังคมต่ำไปลงคะแนนเสียงมากกว่าผู้ที่มีฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมสูงซึ่งอาศัยอยู่ในเมือง และเป็นผู้มีความรู้ต่อการเมืองในแง่ลบ สรุปได้ว่าบุคคลที่อยู่ในฐานะทางเศรษฐกิจ สังคมต่ำไปลงคะแนนเสียงด้วยการถูกระดม (mobilized) เป็นสำคัญ หากใช้เพราะความสำนึกของตนเองแต่อย่างใดไม่ ปัญหาต่อไปนี้ก็ใครเป็นผู้ที่มีอิทธิพลสามารถชักจูงบุคคลเหล่านี้ให้ไปใช้สิทธิลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง คำตอบดังกล่าวนี้พอที่จะอธิบายได้ด้วยทฤษฎีที่ว่าด้วยชนชั้นนำในชุมชน สำหรับกรณีของประเทศไทยข้อมูลบ่งชี้ที่น่าสนใจว่า กำนัน ผู้ใหญ่บ้านคือผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการกระตุ้นให้ประชาชนไปใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้ง

6. ทฤษฎีกระบวนการในการจูงใจ

ทฤษฎีกระบวนการในการจูงใจ (Process Theory of Motivation) หรือทฤษฎีความเข้าใจ (Cognitive theory) เป็นทฤษฎีการจูงใจที่มุ่งที่ความคิดด้านกระบวนการซึ่งชักนำบุคคลให้ปฏิบัติเพื่อตอบสนองความต้องการของเขา ทฤษฎีอธิบายถึงความปรารถนาให้เกิดพฤติกรรมที่ต้องการ การสำรวจสิ่งจูงใจของบุคคล ทฤษฎีนี้จะสำรวจถึงวิธีการที่คนได้รับการกระตุ้น ทฤษฎีนี้อาจเรียกว่าทฤษฎีความเข้าใจ ซึ่งมองที่กระบวนการด้านจิตใจที่กำหนดการตอบสนองความต้องการของมนุษย์ ทฤษฎีกระบวนการที่สำคัญ 2 ประการคือ

1. ทฤษฎีความคาดหวังของ Vroom

2. ทฤษฎีความยุติธรรม

ทฤษฎีความคาดหวังเป็นทฤษฎีกระบวนการซึ่งเสนอแนะว่าก่อนที่บุคคลจะปฏิบัติ เขาจะพิจารณาว่าจะมีความสามารถและความพยายามที่จะให้ได้ผลลัพธ์ที่ต้องการหรือไม่ ในทฤษฎีนี้มีความเกี่ยวข้องกับงาน 3 ประการ คือ

- 1.1 การรับรู้ของบุคคลซึ่งใช้ความพยายามที่จะชักนำไปสู่การทำงาน
- 1.2 การรับรู้ว่าการทำงานจะชักนำไปสู่ผลลัพธ์ที่ต้องการ
- 1.3 ความปรารถนาที่จะได้รับรางวัลที่เกี่ยวข้องกับผลลัพธ์

ผู้ศึกษาสรุปได้ว่า ทฤษฎีกระบวนการในการมุ่งชักนำบุคคลให้ปฏิบัติเพื่อตอบสนองความต้องการ ความปรารถนา และนำไปสู่การตอบสนองความต้องการของเขา โดยมีการสำรวจสิ่งจูงใจของบุคคล เพื่อนำไปสู่ผลลัพธ์ที่ต้องการ เช่น ความปรารถนาที่จะได้รับรางวัล จากแนวคิดทฤษฎีกระบวนการในการมุ่งผู้ศึกษานำมาใช้เพื่ออธิบายว่าผู้สมัครรับเลือกตั้งใช้เป็นยุทธวิธีจูงใจให้ผู้มีสิทธิเลือกตั้งนำมาพิจารณาในการตัดสินใจเลือกตั้ง

7. ทฤษฎีการแลกเปลี่ยน (Exchange Theory)

หลักทฤษฎีการแลกเปลี่ยนนี้ ผู้ศึกษานำมาเพื่อใช้ในการศึกษากระบวนการและการวางแผนการจัดตั้งหัวคะแนน การซื้อขายเสียงทั้งแบบเปิดเผยและไม่เปิดเผย ได้แก่ ค่าโฆษณา ค่าประชาสัมพันธ์ ค่าใช้จ่ายสำหรับหัวคะแนน ค่าบริการประชาชน เป็นต้น เพราะนักทฤษฎีการแลกเปลี่ยนอย่าง ซอลลิสเบอรี (Robert H.Salisbury) โฮแมนส์ (Homams) บลาว (Blav) หรือแม้แต่นักจิตวิทยา (Skinner) ต่างกล่าวในแนวทางเดียวกันว่าเป็นการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ซึ่งกันและกัน ระหว่างกลุ่มบุคคลต่างสถานะ ทางด้านสังคมและเศรษฐกิจ ทฤษฎีการแลกเปลี่ยนนี้ ซอลลิสเบอรี (Robert H.Salisbury) ได้พัฒนามาจากทฤษฎีการแลกเปลี่ยนของกลุ่มผลประโยชน์โดยเสนอว่า กลุ่มเกิดจากการประสานผลประโยชน์ระหว่างสมาชิกในกลุ่มในกลุ่มหรือผู้จัดตั้งกลุ่ม (Groups Organizer) กับสมาชิกในกลุ่ม (Groups Member) ผลประโยชน์ซึ่งต่างคนต่างได้รับจากกลุ่มอาจเป็นวัตถุประสงค์ของ ความร่วมมือ อุดมการณ์หรือจุดมุ่งหมายบางอย่างทำให้มีความผูกพันแน่นแฟ้นมากยิ่งขึ้น เพราะต่างฝ่ายต่างได้กำไรจากการรวมกลุ่ม และนักจิตวิทยา (Skinner) ได้วางเงื่อนไขให้รางวัลเป็นเมล็ดข้าว ถ้านกพิราบไปจิกกลุ่มไฟฟ้าที่กำหนดไว้ แต่ถ้าไปจิกปุมอื่นก็จะได้รับการลงโทษ โดยจะมีกระแสไฟฟ้าอ่อนๆ คุกให้เกิดความเจ็บปวดและระคายเคือง ต่อไปนกพิราบก็จะเกิดการเรียนรู้ที่จะ

แสดงออกเพราะพฤติกรรมที่ได้รับประโยชน์คือ การเลือกจิกปุมที่จะได้เมล็ดข้าวออกมา เมื่อมันต้องการอาหาร

โฮแมนส์ (Homans) ได้พัฒนาทฤษฎีการแลกเปลี่ยนโดยการเปรียบเทียบกับพฤติกรรมของมนุษย์ ซึ่งไม่แตกต่างจากสัตว์โลกชนิดอื่นๆ กล่าวคือ มนุษย์จะคบหากันอย่างใกล้ชิดสนิทสนมหรือไม่ ขึ้นอยู่กับการตอบสนองความต้องการและการทำประโยชน์ จึงเป็นตัวกำหนดพฤติกรรมของคนซึ่งร่วมกัน ลักษณะนี้โฮแมนส์ เรียกว่า “ การแลกเปลี่ยนทางสังคม ” อันหมายถึง การแลกเปลี่ยนกิจกรรม ไม่ว่าจะจับต้องได้หรือไม่ เพื่อสิ่งของรางวัลระหว่างบุคคลอย่างน้อยที่สุดสองคนขึ้นไป (ชาญศักดิ์ ถวิล. 2534 : 29 -30) ในทำนองเดียวกันนี้ บลาว (Blau) นักทฤษฎีการแลกเปลี่ยนอีกผู้หนึ่งได้ย้ำว่าสิ่งที่ จะได้รับการตอบแทนเป็นสิ่งกระตุ้นให้คนเราคบหาสมาคมกัน นอกจากการเปลี่ยนแปลงในระดับปัจเจกชนแล้ว บลาวได้ขยายว่าการกระทำที่เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม เช่น การสร้างที่พักผู้โดยสาร การบริจาคทานสมัยการเลือกตั้ง เป็นต้น ก็คือว่าเป็นการแลกเปลี่ยนที่กว้างออกไปในระดับสังคมด้วย (Johnson 1981 : 362)

ผู้ศึกษาสรุปว่าแนวคิดทฤษฎีนี้จะนำมาใช้เพื่อเป็นแนวทางศึกษา กระบวนการชั้นการวางแผนและเทคนิคการจัดตั้งตั้งหัวคะแนน การซื้อขายเสียงเลือกตั้งอย่างเปิดเผย ได้แก่ ค่าใช้จ่ายสำหรับหัวคะแนน และค่าบริการประชาชน ดังนั้นจากทฤษฎีแลกเปลี่ยนดังกล่าว การที่ผู้ไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้งก็เพื่อเป็นการแลกเปลี่ยนกับทรัพย์สินและประโยชน์อย่างอื่น เช่น ความสะดวกสบายหรือตำแหน่งหน้าที่บ้างหรือความยกย่องนับถือว่าเป็นพวกเดียวกันบ้าง หรือแม้แต่การหาตำแหน่งหน้าที่การงานให้แก่ผู้สนับสนุนที่ลงคะแนนให้แก่ตน เพื่อเป็นการแลกเปลี่ยนกับคะแนนเสียงที่ตนได้รับ

8. ทฤษฎีระบบอุปถัมภ์ (Patron Client Theory)

ทฤษฎีระบบอุปถัมภ์วิวัฒนาการมาจากระบบชนชั้นและสถานภาพทางสังคม (Class and Status) ตามแนวคิดของแมกซ์ เวเบอร์ (Max Weber) (Coser and Rosenberg, 1964 : 401) คือ ผู้มีฐานะสูงมีทรัพย์สินมาก เป็นผู้อุปถัมภ์จะสร้างความสัมพันธ์กับผู้มีฐานะต่ำกว่าหรือยากจน ซึ่งถือว่าเป็นผู้อยู่ในความอุปถัมภ์ เพื่อต้องการได้รับการยอมรับ หรือเมื่อมีความจำเป็นที่เรียกใช้ก็ได้รับการสนองตอบ รวมตลอดถึงความจงรักภักดีด้วย โดยเฉพาะประเทศไทยซึ่งเคยมีระบบทาสมาก่อน ทำให้สถานภาพของคนที่มีฐานะยากจนและด้อยโอกาสมักแสวงหาที่พึ่งจากผู้มีฐานะร่ำรวย ส่วนหนึ่งคือ นักการเมืองที่สมัคร ส.ส. หรือสมัคร

รับเลือกตั้งต่างๆทั้งการเมืองท้องถิ่น และระดับชาติจึงใช้วิธีการให้ความอุปการะในด้านต่างๆ เช่น เวลาเจ็บไข้ได้ป่วยหรือตาย ญาติก็จะไปขอความช่วยเหลือจากผู้มีฐานะดีกว่าคน เมื่อได้รับการช่วยเหลือหรือที่เรียกว่าอยู่ในความอุปถัมภ์ เพื่อต้องการได้รับการยอมรับ หรือเมื่อมีความจำเป็นที่เรียกใช้ได้รับการสนองตอบ รวมตลอดถึงความจงรักภักดี เมื่อได้รับการช่วยเหลือหรือที่เรียกว่าอยู่ในความอุปถัมภ์ ก็จะไปลงคะแนนเสียงให้เป็นการตอบแทนบุญคุณที่ตนเคยได้รับการอุปถัมภ์มาแต่เก่าก่อน (สุวิทย์ รุ่งวิสัย , 2541 : 12)

อิริค อาร์ วอร์ฟ (Eric R. Wolf. 1966 : 94-98 อ้างอิงใน สุวิทย์ รุ่งวิสัย. 2541 : 13) ศึกษาความสัมพันธ์ระบบอุปถัมภ์ พบว่า เป็นความสัมพันธ์เชิงแลกเปลี่ยน เพราะในสังคมที่สลับซับซ้อนนั้นเครือข่ายและกลุ่มเพื่อนมีความสำคัญต่อบุคคลในการแสวงหาผลประโยชน์ต่างๆ และเป็นสัมพันธ์ที่เสียศูนย์เพราะอีกฝ่ายหนึ่งมีฐานะสูงกว่าจึงทำให้ฝ่ายเสียศูนย์ต้องทำตาม คือผู้ที่อยู่ในความอุปถัมภ์ต้องตอบแทนไม่ว่าจะเป็นวัตถุหรือไม่ใช่วัตถุ เช่น การแสดงความเคารพนับถือ การแจ้งข่าวสารหรือการหาเสียงสนับสนุนทางการเมืองให้ เป็นต้น

นอกจากนี้ ยังมีนักวิชาการอีกจำนวนมาก มีความเห็นว่าความสัมพันธ์ทางสังคมและการเมืองของไทยเป็นความสัมพันธ์แบบอุปถัมภ์ – ผู้อยู่ใต้อุปถัมภ์ หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งว่าวัฒนธรรมทางการเมืองของไทย เป็นแบบอุปถัมภ์ – ผู้อยู่ใต้อุปถัมภ์ เป็นความสัมพันธ์ที่ปรากฏอยู่ทุกระดับ ทั้งในระดับชาติและระดับท้องถิ่น (อโณทัย วัฒนาพร ,2527 : 5)

ระบบอุปถัมภ์ หรือความสัมพันธ์แบบอุปถัมภ์ - ผู้อยู่ใต้อุปถัมภ์ หมายถึงความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มคน 2 สถานภาพ โดยฝ่ายที่มีสถานภาพทางเศรษฐกิจสูงกว่า (Parton) ใช้อำนาจและปัจจัยต่างๆ ให้คุ้มครองอีกฝ่ายหนึ่งที่มีฐานะต่ำกว่า (Client) ซึ่งตอบแทนโดยช่วยเหลือในเรื่องต่างๆไป และอุทิศตัวรับใช้ผู้อุปถัมภ์ในลักษณะดังกล่าว เป็นความสัมพันธ์ที่ไม่เสมอภาค (ถารดี เกษโกวิท, 2514 : 56) และกาญจนา แก้วเทพ (2527 : 98 - 99) ได้กล่าวถึงโครงสร้างทางสังคมสองชนิดที่ซ่อนอยู่ทุกสังคม คือ โครงสร้างความสัมพันธ์แบบแนวนอน (Horizontal) ซึ่งเป็นความสัมพันธ์ระหว่างคนในระดับเดียวกัน เช่น ครอบครัว ญาติ หมู่บ้าน และโครงสร้างความสัมพันธ์แบบแนวตั้ง (Vertical) ซึ่งเป็นความสัมพันธ์ระหว่างชนชั้นและต่อมาได้ขยายในลักษณะอุปถัมภ์ เป็นการตอบแทนบุญคุณส่วนหนึ่ง

ผู้ศึกษาสรุปได้ว่า ระบบอุปถัมภ์เป็นความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มคน 2 สถานภาพหรือชนชั้นในเชิงแลกเปลี่ยน โดยคนที่มีฐานะทางเศรษฐกิจ สังคมสูงกว่าหรือเรียกว่าผู้อุปถัมภ์จะใช้อิทธิพลและสิ่งที่มีอยู่คุ้มครองให้ประโยชน์แก่ผู้มีฐานะต่ำกว่าเรียกว่าผู้รับอุปถัมภ์ โดย

การให้ความคุ้มครองการช่วยเหลือทางด้านวัตถุ หรือด้านอาชีพการงาน เป็นต้น โดยผู้รับอุปถัมภ์ไม่สามารถตอบแทนคืนให้แก่ผู้อุปถัมภ์ได้อย่างเต็มที่ ทำให้เกิด “หนี้สินทางใจ” ผู้ได้รับการอุปถัมภ์จึงตอบแทนผู้อุปถัมภ์ด้วยการให้ความจงรักภักดีแบบช่วยเหลือและตอบแทน รวมทั้งการอุทิศตนรับใช้แก่ผู้อุปถัมภ์โดยการทำงานให้หรือการตอบแทนทางการเมือง เป็นต้น จากแนวคิดทฤษฎีระบบอุปถัมภ์ ผู้ศึกษานำมาใช้เพื่ออธิบายความสัมพันธ์โดยบทบาทและสถานภาพระหว่างผู้สมัครรับเลือกตั้งกับหัวหน้าคณะ และระหว่างหัวหน้าคณะกับผู้มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้ง ตลอดจนผู้มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้งกับผู้สมัครรับเลือกตั้ง

9. บริบทเกี่ยวกับเทศบาลตำบลนาเมือง

9.1 รูปแบบการปกครองของเทศบาล

รูปแบบการปกครองแบบเทศบาล มีโครงสร้างของเทศบาลตามพระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ. 2496 และที่แก้ไขเพิ่มเติมถึงปัจจุบัน ดังรายละเอียดต่อไปนี้

มาตรา 15 กำหนดให้เทศบาลประกอบด้วยสภาเทศบาล และนายกเทศมนตรี โดยสภาเทศบาลประกอบด้วยสมาชิกสภาเทศบาลซึ่งมาจากการเลือกตั้งโดยตรงของประชาชน ตามกฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่นตามจำนวน ดังต่อไปนี้

สภาเทศบาลตำบล ประกอบด้วยสมาชิกจำนวน 12 คน

ในส่วนของนายกเทศมนตรีได้กำหนดไว้ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

มาตรา 48(2) ให้เทศบาลมีนายกเทศมนตรีคนหนึ่งซึ่งมาจากการเลือกตั้งโดยตรงของประชาชนตามกฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น

มาตรา 48(5) บุคคลผู้มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้งเป็นนายกเทศมนตรีต้องมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้ามตามกฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่นและต้องมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้ามดังต่อไปนี้ด้วย

(1) มีอายุไม่ต่ำกว่า 30 ปีบริบูรณ์ในวันเลือกตั้ง

(2) สำเร็จการศึกษาไม่ต่ำกว่าปริญญาตรีหรือเทียบเท่า หรือเคยเป็นสมาชิกสภาท้องถิ่น ผู้บริหารท้องถิ่น หรือสมาชิกรัฐสภา

(3) ไม่เป็นผู้ที่พ้นจากตำแหน่งสมาชิกสภาท้องถิ่น คณะผู้บริหารท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น รองผู้บริหารท้องถิ่น หรือที่ปรึกษาหรือเลขานุการของผู้บริหารท้องถิ่น

เพราะเหตุที่มีส่วนได้เสียไม่ว่าทางตรงหรือทางอ้อมในสัญญาที่กระทำกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ยังไม่ถึงห้าปีนับถึงวันรับสมัครเลือกตั้ง

(4) เคยเป็นสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น ซึ่งถูกให้พ้นจากตำแหน่งเนื่องจากกระทำการทุจริตหรือประพฤติมิชอบ

มาตรา 48(7) ให้นายกเทศมนตรีดำรงตำแหน่งนับแต่วันเลือกตั้งและมีระยะเวลาการดำรงตำแหน่งคราวละ 4 ปีนับแต่วันเลือกตั้ง แต่จะดำรงตำแหน่งติดต่อกันเกิน 2 วาระไม่ได้

ในกรณีที่นายกเทศมนตรีดำรงตำแหน่งไม่ครบระยะเวลาสี่ปีก็ให้ถือว่าเป็นหนึ่งวาระและเมื่อได้ดำรงตำแหน่งสองวาระติดต่อกันแล้วจะดำรงตำแหน่งได้อีกเมื่อพ้นระยะเวลาสี่ปีนับแต่วันพ้นจากตำแหน่ง

มาตรา 48(13) นายกเทศมนตรีมีอำนาจหน้าที่ ดังต่อไปนี้ กำหนดนโยบายโดยไม่ขัดต่อกฎหมาย และรับผิดชอบในการบริหารราชการของเทศบาลให้เป็นไปตามกฎหมายระเบียบ ข้อบังคับ เทศบัญญัติ และนโยบาย สั่ง อนุญาต และอนุมัติเกี่ยวกับราชการของเทศบาล แต่งตั้งและถอดถอนรองนายกเทศมนตรี ที่ปรึกษานายกเทศมนตรี และเลขานุการนายกเทศมนตรี วางระเบียบเพื่อให้งานของเทศบาลเป็นไปด้วยความเรียบร้อย รักษาการให้เป็นไปตามเทศบัญญัติ ปฏิบัติหน้าที่อื่นตามที่กฎหมายบัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติและกฎหมายอื่น

มาตรา 50 อำนาจหน้าที่ของเทศบาลมีหน้าที่ต้องทำในเขตเทศบาล ดังนี้ รักษาความสงบเรียบร้อยของประชาชน ให้มีและบำรุงรักษาทางบกและทางน้ำ รักษาความสะอาดของถนน หรือทางเดินและที่สาธารณะรวมทั้งกำจัดมูลฝอยและสิ่งปฏิกูล ป้องกันโรคและระงับโรคติดต่อ ให้มีเครื่องใช้ในการดับเพลิง ให้ราษฎรได้รับการศึกษาอบรม ส่งเสริมการพัฒนาสตรี เด็ก เยาวชน ผู้สูงอายุ และผู้พิการ บำรุงรักษาศิลปะ จารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น และวัฒนธรรมอันดีงามของท้องถิ่น และหน้าที่อื่นตามที่กฎหมายบัญญัติให้เป็นหน้าที่ของเทศบาล

มาตรา 51 เทศบาลตำบลอาจจัดทำกิจการใดๆในเขตเทศบาล ดังต่อไปนี้ ให้มีน้ำสะอาดหรือการประปา ให้มีโรงฆ่าสัตว์ ให้มีตลาด ท่าเทียบเรือและท่าข้าม ให้มีสุสานและฌาปนสถาน บำรุงและส่งเสริมการทำมาหากินของราษฎร ให้มีและบำรุงสถานที่ทำการพิทักษ์รักษาคนเจ็บไข้ ให้มีและบำรุงการไฟฟ้าหรือแสงสว่างโดยวิธีอื่น ให้มีและบำรุงทางระบายน้ำ และเทศพาณิชย์

สรุปได้ว่าเทศบาลเป็นการปกครองท้องถิ่นที่เปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมมากที่สุดรูปแบบหนึ่ง มีความสำคัญคือเป็นการบริหารกิจการในท้องถิ่นที่เปิดโอกาสให้กับประชาชนในเขตเทศบาลเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารงานทั้งทางตรงและทางอ้อม การมีส่วนร่วมทางตรง ได้แก่ การเปิดโอกาสให้ประชาชนในเขตเทศบาลสามารถลงสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาเทศบาลได้ หรือเป็นนายกเทศมนตรีได้ นอกจากนี้ก็สามารถไปใช้สิทธิเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาลและนายกเทศมนตรีได้ และยังเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมตัดสินใจในโครงการสำคัญของเทศบาลได้อีกด้วย

9.2 ข้อมูลทั่วไปของเทศบาลตำบลนาเมือง อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด

9.2.1 ลักษณะที่ตั้งและพื้นที่

เทศบาลตำบลนาเมือง ตั้งอยู่ทางทิศเหนือของอำเภอเสลภูมิ อยู่ห่างจากที่ว่าการอำเภอเสลภูมิระยะทาง 6 กิโลเมตร มีพื้นที่ทั้งหมดประมาณ 55 ตารางกิโลเมตร มีอาณาเขตติดต่อกับท้องถิ่นอื่นๆ ดังนี้

ทิศเหนือ ติดต่อกับ เทศบาลตำบลนาแซง เทศบาลตำบลหนองหลวง องค์การบริหารส่วนตำบลท่าม่วง

ทิศใต้ ติดต่อกับ เทศบาลตำบลเสลภูมิ

ทิศตะวันออก ติดต่อกับ เทศบาลตำบลวังหลวง เทศบาลตำบลเมืองไพร องค์การบริหารส่วนตำบลบึงเกลือ

ทิศตะวันตก ติดต่อกับ องค์การบริหารส่วนตำบลมะบ้า อำเภอทุ่งเขาหลวง เทศบาลตำบลธงธานี อำเภอธวัชบุรี

9.2.2 ลักษณะภูมิประเทศ

สภาพพื้นที่โดยทั่วไปของเทศบาลตำบลนาเมืองเป็นที่ราบสูงจากทิศตะวันตกแล้วค่อยๆลาดเอียงลงมาด้านทิศตะวันออก ซึ่งมีระยะห่างของความสูงต่ำไม่มากนัก จุดสูงสุดมีความสูงจากระดับน้ำทะเลประมาณ 154 เมตร ซึ่งอยู่ในแถบหมู่ที่ 1,2,14,15 และจุดต่ำสุดมีความสูงจากระดับน้ำทะเลประมาณ 136 เมตร ซึ่งอยู่ในบริเวณหมู่ที่ 11,12,13,19 และหมู่บ้านที่อยู่บริเวณศูนย์กลางของตำบลได้แก่ หมู่ที่ 4,5,6,7 และ 18 มีระดับความสูงพื้นที่เฉลี่ย 144 เมตร และจะเป็นที่ราบเรียบในบริเวณทิศตะวันออกของตำบล

9.2.3 รายได้และรายจ่ายในปีงบประมาณ 3 ปีที่ผ่านมา

ปีงบประมาณ	รายได้	รายจ่าย
พ.ศ. 2549	22,360,344.19	14,685,263.74
พ.ศ. 2550	18,646,289.17	36,604,081.70
พ.ศ. 2551	27,126,155.33	27,991,882.49

9.2.4 จำนวนหมู่บ้านและประชากร

ตารางที่ 1 จำนวนหมู่บ้านและประชากรภายในเขตเทศบาลตำบลนวมเมือง อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด ดังนี้

หมู่ที่	ชื่อหมู่บ้าน	จำนวน ครัวเรือน	จำนวนประชากร (คน)		
			ชาย	หญิง	รวม
1	บ้านขว้าง	97	247	244	491
2	บ้านยาง	131	333	335	668
3	บ้านลาด	159	315	321	636
4	บ้านนาคำ	169	410	433	843
5	บ้านหนองหัว	159	386	327	713
6	บ้านนาเมือง	96	187	189	376
7	บ้านนาเมือง	120	244	244	488
8	บ้านหนองหงส์	89	206	219	425
9	บ้านโจด	138	265	266	531
10	บ้านโนนสะอาด	35	92	83	175
11	บ้านหนองแปน	68	196	180	376
12	บ้านป่าจี	142	404	359	763
13	บ้านทรายขาว	152	303	304	607
14	บ้านโสกม่วง	38	85	81	166
15	บ้านขว้าง	98	233	257	490
16	บ้านนาสีนวล	97	203	209	412
17	บ้านยาง	77	195	204	399
18	บ้านทุ่งรวงทอง	163	338	318	656

9.2.6 จำนวนบุคลากรในเทศบาล

โครงสร้างของส่วนราชการแบ่งได้ 3 ส่วน และมีพนักงานทั้งสิ้น 42 คน ดังนี้

1. สำนักปลัด

มีพนักงานเทศบาล จำนวน 11 คน พนักงานจ้าง จำนวน 16 คน

2. กองคลัง

มีพนักงานเทศบาล จำนวน 4 คน พนักงานจ้าง จำนวน 3 คน

3. กองช่าง

มีพนักงานเทศบาล จำนวน 2 คน ลูกจ้างประจำ จำนวน 1 คน

และพนักงานจ้าง จำนวน 5 คน

10. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ผู้ศึกษาได้ศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องหรือสอดคล้องกับการศึกษา เหตุผลในการตัดสินใจเลือกนายกเทศมนตรีตำบลนาเมือง อำเภอเสถภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด ดังนี้ ยุทธทิwa นาเมือง (2551 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาวิจัยเหตุผลในการตัดสินใจเลือกสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัด เขตเลือกตั้งที่ 2 อำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด ผลการวิจัยพบว่า

1. อันดับเหตุผลในการตัดสินใจเลือกสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดเขตเลือกตั้งที่ 2 อำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด มีอันดับเหตุผลในการตัดสินใจโดยรวมอยู่ในอันดับปานกลาง ส่วนรายด้านอันดับเหตุผลในการตัดสินใจ อันดับ 1 คือ ด้านความซื่อสัตย์ สุจริตของผู้สมัคร รองลงมาด้านนโยบายของผู้สมัคร ด้านความรู้ ความสามารถของผู้สมัคร ด้านชื่อเสียงของผู้สมัคร ด้านผลงานในอดีตของผู้สมัคร ด้านหวัคະແນของผู้สมัคร ด้านสถานะทางเศรษฐกิจและสังคมของผู้สมัคร ด้านความสัมพันธ์ส่วนบุคคลของผู้สมัคร ด้านครอบครัวของผู้สมัคร ด้านผู้สมัครเป็นคนท้องถิ่น และด้านผลประโยชน์ตอบแทนจากผู้สมัคร

2. ผลการเปรียบเทียบอันดับเหตุผลในการตัดสินใจเลือกสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัด เขตเลือกตั้งที่ 2 อำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด จำแนกตามเพศ อาชีพและระดับการศึกษา พบว่า ประชาชนที่มีเพศและระดับการศึกษาแตกต่างกัน มีเหตุผลในการตัดสินใจเลือกสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัด เขตเลือกตั้งที่ 2 อำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ยกเว้นอาชีพ

3. ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับเหตุผลด้านอื่นๆในการตัดสินใจเลือกสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัด เขตเลือกตั้งที่ 2 อำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด ประชาชนมีเหตุผลด้านอื่นๆโดยระบุว่าผู้สมัครรับเลือกตั้งควรมีความเสถียร มีการพบปะชาวบ้านอย่างทั่วถึง เป็นคนเคยช่วยเหลือทำงานเพื่อท้องถิ่นและสังคม มีนโยบายก่อสร้างถนน มีนโยบายขุดลอกคลองส่งน้ำ และมีนโยบายต่อต้านยาเสพติด

กิตติพงษ์ เตชะพันธุ์ (2533 : 94-96) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ พฤติกรรมการเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาลนครเชียงใหม่ พ.ศ. 2533 : ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการใช้สิทธิ จากการศึกษาปรากฏผลดังนี้

1. ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อการใช้สิทธิ (ไปหรือไม่ไป) เลือกตั้งของประชาชน ได้แก่

1.1 ปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจและสังคมบางประการ ได้แก่ อายุ จากการศึกษาพบว่า ผู้ที่มีอายุในระดับปานกลางมีแนวโน้มไปใช้สิทธิเลือกตั้งมากกว่าผู้ที่อยู่ในกลุ่มอายุอื่น ด้านอาชีพพบว่าผู้ที่ประกอบรับราชการ พนักงานรัฐวิสาหกิจ (รวมเกษียณ) มีแนวโน้มไปใช้สิทธิมากกว่าผู้ที่อยู่ในกลุ่มอาชีพอื่น ส่วนเพศ และระดับการศึกษา พบว่าจะไม่มีความสัมพันธ์ต่อการใช้สิทธิครั้งนี้

1.2 ปัจจัยด้านจิตวิทยา จากการศึกษาพบว่า ผู้ที่มีความรู้สึกว่าคุณภาพในทางการเมือง มีความรู้สึกที่ได้รับประโยชน์จากการเลือกตั้ง ผู้ที่มีความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของเทศบาล มีความรู้สึกที่ได้รับประโยชน์จากการเลือกตั้ง ผู้ที่มีความรู้สึกในด้านต่างๆ เหล่านี้มีแนวโน้มไปใช้สิทธิเลือกตั้งมากกว่าผู้ที่ไม่มีความรู้สึกในด้านดังกล่าวเลย ในขณะที่เดียวกันผู้ที่มีความสนใจเกี่ยวกับการเมือง (อัน ได้แก่ การเป็นสมาชิกกลุ่มการเมือง การได้รับความช่วยเหลือจากกลุ่มการเมือง) ก็มีแนวโน้มไปใช้สิทธิเลือกตั้งมากกว่าผู้ที่ไม่มีความผูกพันในเรื่องดังกล่าวเลย

1.3 ความนิยมกลุ่มการเมือง จากการศึกษาพบว่า ผู้ที่มีความนิยมในกลุ่มการเมืองมีแนวโน้มไปใช้สิทธิเลือกตั้งมากกว่าผู้ที่ไม่มีความนิยมในกลุ่มการเมืองใดเลย

1.4 ปัจจัยที่เกี่ยวกับตัวผู้สมัครรับเลือกตั้ง จากการศึกษาพบว่าผู้ที่ไม่ไปใช้สิทธิเลือกตั้ง มีแนวโน้มที่จะพิจารณาถึงชื่อเสียงของกลุ่มการเมืองที่ผู้สมัครสังกัด นโยบาย และแนวทางในการแก้ปัญหา ตลอดจนคุณสมบัติส่วนตัวของผู้สมัครประกอบกันมากกว่าการพิจารณาถึงประเด็นอื่นๆ

1.5 พฤติกรรมทางการเมืองของผู้มีสิทธิเลือกตั้ง จากการศึกษาพบว่า ผู้ที่มีความสนใจในทางการเมือง (อันได้แก่ เคยไปฟังการหาเสียงของผู้สมัครรับเลือกตั้ง เคยพูดคุยถึงเรื่องการเลือกตั้งกับบุคคลอื่น) มีแนวโน้มไปใช้สิทธิเลือกตั้งมากกว่าผู้ที่ไม่มีความสนใจในเรื่องดังกล่าวเลย นอกจากนี้ยังพบว่าผู้ที่มีความรู้ในเรื่องการเมืองในระดับนี้ก็มีแนวโน้มไปใช้สิทธิเลือกตั้งมากกว่าผู้ที่ไม่มีความรู้ในเรื่องดังกล่าวในระดับปานกลางและต่ำ

1.6 ปัจจัยทางด้านการเงิน จากการศึกษาพบว่า ผู้ที่ทราบว่ามีเงินออมหรือเงินสำรอง มีแนวโน้มไปใช้สิทธิเลือกตั้งน้อยกว่าผู้ที่ไม่ทราบว่ามีเงินออมหรือเงินสำรอง ส่วนการได้รับเงินที่แจกกับการใช้สิทธิเลือกตั้ง จากการศึกษาในครั้งนี้พบว่าไม่มีความสัมพันธ์กัน

2. พื้นฐานความรู้ความเข้าใจในการเมืองระดับท้องถิ่นของประชาชนส่วนใหญ่ยังอยู่ในระดับที่ต่ำ

ข้อเสนอแนะ

1. การที่รัฐบาลมีนโยบายส่งเสริมให้ประชาชนมาใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้งในอัตราที่สูงนั้น จะเป็นสิ่งที่ดีหากว่าการมาใช้สิทธิเลือกตั้งของประชาชนนั้นเป็นไปด้วยความสมัครใจ และเป็นอิสระปราศจากการชักจูงด้วยการใช้อำนาจเงินจ้างรางวัล ทรัพย์สินหรือผลประโยชน์ใดๆ อันจะเป็นการทำลายระบบการเลือกตั้ง ทั้งนี้รัฐบาลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะเทศบาล (ในกรณีการเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาล) ควรจะร่วมกันหาวิธีการป้องกันการกระทำดังกล่าวอย่างจริงจังและต่อเนื่อง รวมทั้งพยายามณรงค์ให้ประชาชนได้ทราบถึงผลเสียของการกระทำดังกล่าวว่าจะเกิดผลเสียอย่างไรต่อการปกครองระบอบประชาธิปไตย นอกจากนี้ รัฐบาลยังควรหาหนทางกฎหมาย (กรณีของพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาล) จะต้องมีความชัดเจนและรัดกุม (ในแง่ของการลงโทษผู้ที่กระทำผิดกฎหมายเลือกตั้ง) กว่าเท่าที่เป็นอยู่

2. รัฐบาลควรจะส่งเสริมให้มีการจัดตั้งกลุ่มทางการเมืองในท้องถิ่นอย่างจริงจัง ซึ่งจะ เป็นวิธีการหนึ่งที่จะกระตุ้นให้ประชาชนในท้องถิ่นเกิดความตื่นตัวและมีความรอบรู้ทางการเมือง มีการรวมตัวกันเป็นกลุ่มเพื่อมีส่วนร่วมหรือดำเนินกิจกรรมทางการเมือง ตลอดจนแลกเปลี่ยนความรู้ความคิดเห็นในด้านต่างๆ เพื่อสร้างทัศนคติที่กว้างไกลให้แก่ประชาชนในท้องถิ่น การจัดตั้งกลุ่มทางการเมืองในท้องถิ่นอาจทำได้หลายรูปแบบ เช่น การรวมตัวเป็นกลุ่มผลประโยชน์ การรวมตัวเป็นกลุ่มอาชีพ เป็นต้น (ทั้งนี้จากการศึกษาในครั้งนี้พบว่า ผู้ที่เป็นสมาชิกกลุ่มทางการเมืองมีแนวโน้มไปใช้สิทธิเลือกตั้งมากกว่าผู้ที่ไม่ได้เป็นสมาชิกกลุ่มการเมืองใดเลย) นอกจากนี้ผู้วิจัยยังเห็นว่า การส่งเสริมให้มีการจัดตั้งกลุ่มทางการเมืองท้องถิ่น

ขึ้น จะเป็นวิธีการหนึ่งที่ป้องกันการขายเสียงของประชาชนได้ (ทั้งนี้เพราะสาเหตุสำคัญที่มีการซื้อเสียงเนื่องมาจากประชาชนขาดความสำนึกถึงสิทธิและหน้าที่ของตน ความยากจน และความสำนึกในบุญคุณ)

3. สื่อมวลชน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง วิทยุ โทรทัศน์ และหนังสือพิมพ์ โดยเฉพาะใน ส่วนท้องถิ่นควรจะเพิ่มปริมาณการเสนอข่าวทางการเมืองทั้งในระดับชาติ และระดับท้องถิ่น รวมทั้งการเผยแพร่ความรู้ทางการเมืองแก่ประชาชนอย่างต่อเนื่อง เพราะจะเป็นวิถีทางหนึ่งที่จะสร้างความสำนึกในทางการเมืองให้เกิดขึ้นกับตัวประชาชนได้ ทั้งนี้เพราะเท่าที่ผ่าน มาบทบาทในด้านดังกล่าวของสื่อมวลชนในท้องถิ่นมีค่อนข้างน้อย และการที่ระบอบการ ปกครองแบบประชาธิปไตยจะพัฒนาไปได้ดีแค่ไหนนั้นก็อยู่ที่ความร่วมมือของทุกฝ่าย ทั้งนี้ สื่อมวลชนเองควรตระหนักถึงความรับผิดชอบในด้านดังกล่าวด้วย

4. กลุ่มการเมืองควรมีการพัฒนากลไกในการบริหาร โดยเฉพาะอย่างยิ่งในแง่การ คัดเลือกสมาชิกของกลุ่มลงสมัครรับเลือกตั้ง และนโยบายที่สามารถจะนำไปสู่การปฏิบัติได้ อย่างจริงจัง เพราะจากการศึกษาในครั้งนี้พบว่าประชาชนบางกลุ่มที่ไม่ไปใช้สิทธิเลือกตั้งก็ เพราะว่าไม่มีความศรัทธาในแง่คุณสมบัติของผู้สมัครรับเลือกตั้ง และนโยบายของกลุ่มที่ เล็งเห็นว่าไม่สามารถนำไปสู่การปฏิบัติได้อย่างจริงจัง

5. เทศบาลควรจัดให้มีโครงการในการให้ความรู้ทางด้านการเมืองการปกครองแก่ ประชาชนอย่างต่อเนื่อง เช่น อาจจัดให้มีโครงการเทศบาลพบประชาชน ซึ่งจะมีการให้ ความรู้แก่ประชาชนในด้านดังกล่าวด้วย เพราะหากว่าเทศบาลสามารถสร้างภาพพจน์ที่ดี ในทางการเมืองต่อประชาชนได้แล้ว ก็จะเป็นวิถีทางหนึ่งที่ทำให้ประชาชนมีความสนใจที่จะ มาใช้สิทธิเลือกตั้งกันมากขึ้น (ทั้งนี้จากการศึกษาวิจัยในครั้งนี้พบว่า ประชาชนที่มีความรู้ ในทางการเมืองคิมีแนวโน้มมาใช้สิทธิเลือกตั้งกันมาก) และการที่ประชาชนมีความตื่นตัวใน กรณีดังกล่าวจะเป็นพื้นฐานอันสำคัญที่ทำให้ประชาชนได้พัฒนาตัวเองในการเข้าไปมีส่วนร่วม ทางการเมืองในขั้นที่สูงต่อไป เช่น การเป็นสมาชิกกลุ่มการเมือง การแสดงออกซึ่งความ คิดเห็นทางการเมือง การรวมกลุ่มผลประโยชน์ ตลอดจนการแสดงออกซึ่งความต้องการด้วย วิธีการต่างๆ (เช่น การเดินขบวนเพื่อการร้องทุกข์ การเดินขบวนเพื่อต่อต้านการกระทำ) ซึ่ง วิธีการเหล่านี้จะเป็นหนทางหนึ่ง ที่ทำให้ประชาชนสามารถควบคุมการบริหารการปกครอง ท้องถิ่น (เทศบาล) ได้

ทรงเกียรติ บัวพา (2548 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาพฤติกรรมกรรมการเลือกตั้งสมาชิกสภา องค์การบริหารส่วนจังหวัด โดยศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการเลือกตั้งสมาชิกสภาองค์การบริหาร

ส่วนจังหวัดขอนแก่น ศึกษาเฉพาะในเขตพื้นที่อำเภอภูผาม่าน จังหวัดขอนแก่น ผลการวิจัยพบว่า

1. พฤติกรรมของผู้สมัครมีการดำเนินการหาเสียงและวางแผนหาเสียงโดยเตรียมคน ยานพาหนะ วัสดุอุปกรณ์ที่จำเป็น เครื่องมือสื่อสาร การกำหนดระยะเวลาหาเสียง การจัดตั้ง หัวคะแนน การปราศรัย แจกใบปลิว โฆษณา แจกสิ่งของเครื่องใช้ และผู้สมัครบางคนแจกเงินในสัปดาห์สุดท้ายก่อนการเลือกตั้ง ผู้สมัครจะใช้รถติดป้ายโฆษณาตลอดวันในทุกหมู่บ้าน

2. พฤติกรรมของหัวคะแนน หัวคะแนนจะจัดตั้งโดยผู้สมัคร มี 3 ประเภทได้แก่ หัวคะแนนหลัก หัวคะแนนระดับหมู่บ้าน และหัวคะแนนระดับคุ้ม การจัดตั้งหัวคะแนนจะจัดตั้งจากญาติ พี่น้อง ผู้อาวุโสในชุมชน ผู้มีอิทธิพลและบารมีและอาสาสมัคร เป็นหัวคะแนนเนื่องจากศรัทธาในตัวผู้สมัคร พฤติกรรมที่หัวคะแนนแสดงออกคือ การออกหาเสียงตามหมู่บ้านหรือชุมชนของตน และจะคุมคะแนนเสียงไว้อย่างเหนียวแน่นด้วยวิธีการที่หลากหลาย เช่น การเลี้ยงอาหาร เครื่องดื่ม มีการกล่าวโจมตีคู่แข่ง และการแก้ข่าวให้ผู้สมัครที่ตนเองสนับสนุน นอกจากนี้หัวคะแนนยังเป็นผู้ประสานงานการให้ความช่วยเหลือประชาชน รวบรวมปัญหาของประชาชนและให้คำมั่นแทนผู้สมัครว่าจะให้ความช่วยเหลือเมื่อได้รับเลือกตั้ง ซึ่งเป็นส่วนที่ช่วยสร้างภาพและความนิยมแก่ผู้สมัคร

3. พฤติกรรมของผู้มีสิทธิเลือกตั้ง จากการศึกษาวิจัย จำแนกได้ดังนี้

3.1 ผู้มีสิทธิเลือกตั้งทราบข้อมูลผู้สมัครจากการประชาสัมพันธ์ และหัวคะแนนผู้มีสิทธิเป็นญาติพี่น้อง หรือสนิทสนมคุ้นเคยกับผู้สมัคร

3.2 ผู้มีสิทธิเลือกตั้งตัดสินใจเลือกผู้สมัคร จะพิจารณาจากประวัติผลงาน ความมีคุณธรรม ความรู้ความสามารถ การพบปะประชาชนสม่ำเสมอ

4. ปัจจัยที่มีผลต่อการเลือกตั้งสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัด ได้แก่

พฤติกรรมการหาเสียงของผู้สมัครของผู้สมัครและหัวคะแนน การแจกเงินและสิ่งของเครื่องใช้ ความเป็นญาติพี่น้องหรือความคุ้นเคยกับผู้สมัคร ทำให้เกิดความเกรงใจ และผลงานของผู้สมัคร การพบปะประชาชนสม่ำเสมอก็เป็นปัจจัยหนึ่งที่มีผลต่อการเลือกตั้งสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัด

พุทธชาติ เรือไทย (2547 : 59-60) ได้ศึกษาพฤติกรรมการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งในองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น: ศึกษากรณีการเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาลตำบลบางปู จังหวัดสมุทรปราการ เมื่อวันที่ 4 พฤษภาคม 2546 ผลการศึกษาพบว่า ผู้มีสิทธิเลือกตั้งเป็นเพศชายมากกว่าเพศหญิง โดยมีอายุระหว่าง 21-30 ปี มากที่สุด สำหรับระดับการศึกษาจบการ

ศึกษามัธยมศึกษาตอนต้นตอนปลายและ โดยมีรายได้ต่อเดือน 5,001 - 15,000 บาท และ ประกอบอาชีพรับจ้างในเรื่องการไปใช้สิทธิเลือกตั้งและการรับรู้ข่าวสารส่วนใหญ่เคยไปข้าง สำหรับสาเหตุของการไปใช้สิทธิเลือกตั้งเนื่องจากต้องการได้คนที่ตนพอใจไปเป็นผู้แทน ใน เรื่องการติดตามข่าวสารการเลือกตั้งพบว่าส่วนใหญ่รับทราบทางป้ายโฆษณาแผ่นปลิว ความ คิดเห็นเกี่ยวกับการลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง สมาชิกสภาเทศบาลตำบลบางปู จังหวัดสมุทร ปราการ รวม 3 ด้าน ในภาพรวมเห็นด้วยอยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย = 3.47) โดยค่านิ คุณสมบัติของหัวหน้าพรรคการเมือง มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาค่านิคุณสมบัติของพรรค การเมือง และคุณสมบัติของผู้สมัครตามลำดับ สำหรับปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรม การลงคะแนนเสียงเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาลตำบลบางปู จังหวัดสมุทรปราการ เมื่อวันที่ 4 พฤษภาคม 2546 พบว่าปัจจัยส่วนบุคคลซึ่งได้แก่รายได้ต่อเดือน และปัจจัยกลุ่มการเมืองหรือ ตัวบุคคล ซึ่งได้แก่ คุณสมบัติของผู้สมัครมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมลงคะแนนเสียง เลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาลตำบลบางปู จังหวัดสมุทรปราการ เมื่อวันที่ 4 พฤษภาคม 2546 และมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 หน่วยงานภาครัฐต้องมีการกำหนดกลไก หรือองค์กรในการตรวจสอบและ ควบคุมการเลือกตั้งให้เป็นไปตามกฎหมาย บริสุทธิ์ยุติธรรม เป็นองค์กรกลางที่มีความชำนาญ สามารถตรวจสอบและควบคุมการเลือกตั้งได้อย่างมีประสิทธิภาพ

1.2 ภาครัฐต้องสร้างความรู้ ความเข้าใจให้แก่ประชาชนในการปกครองตาม ระบอบประชาธิปไตย ต้องยกระดับคุณภาพชีวิต เพื่อให้ประชาชนมีความพร้อม ปัจจัยสี่ ไม่ ต้องดิ้นรนในสิ่งที่ตนต้องการเพื่อให้มีความเป็นอยู่ดีขึ้น หันมาสนใจเกี่ยวกับการเมืองการ ปกครองมากขึ้น

1.3 ภาครัฐต้องเตรียมความพร้อมในการเลือกตั้งทุกระดับ มอบอำนาจหน้าที่ให้ ชัดเจนกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อป้องกันการทุจริต ตลอดจนอบรมเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องใน การเตรียมการเลือกตั้งให้พร้อม

1.4 พรรคการเมืองประกอบด้วยหัวหน้าพรรค และสมาชิกพรรคต้องมีมาตรฐาน ทางการเมืองที่ชัดเจนในการรับสมัครสมาชิกพรรค นโยบายพรรค และการทำงานของพรรค เพื่อสร้างความศรัทธาและทำให้พรรคการเมืองมั่นคง

1.5 ภาครัฐต้องประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับการไปใช้สิทธิเลือกตั้งเพื่อให้ประชาชน ได้ เข้ามามีส่วนร่วมทางการเมือง นอกจากนี้ในการประชาสัมพันธ์ภาครัฐต้องสร้างภาพพจน์ที่ดี

ต่อการไปใช้สิทธิลงคะแนนเสียงเลือกตั้งเพื่อให้ประชาชนเข้าใจและไปใช้สิทธิของตนเองอย่างถูกต้องเป็นธรรม

2. ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

2.1 ผู้สมัครต้องมีการปรับเปลี่ยนตนเองเพื่อให้สอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบันและความสนใจของประชาชน โดยต้องพัฒนาตนเองทั้งด้านความรู้ความสามารถ ความเป็นผู้นำ การประสานงานและการมีมนุษยสัมพันธ์ กล่าวคือ กล่าวแสดงออกต่อหน้าสาธารณชน

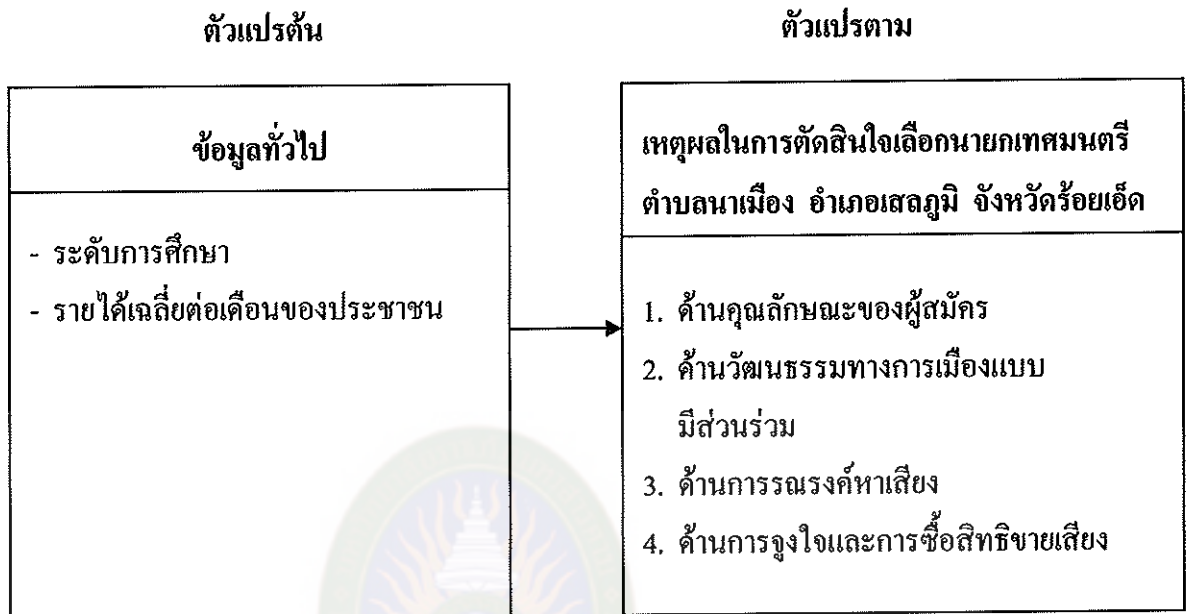
2.2 ผู้สมัครต้องสร้างภาพพจน์ของตนเองในการเป็นบุคคลของประชาชนที่ด้อย กล่าวแสดงความคิดเห็น ร่วมกิจกรรม สามารถเสนอแนะหรือรับฟังความคิดเห็นของประชาชนได้ หรือสามารถเป็นผู้รองรับความสนใจทางการเมืองของประชาชนได้

สุวรรณ ศิริโกภากริมย์ (2540 : 107-110) ได้ทำการศึกษาถึงอิทธิพลของผู้นำชุมชนที่มีต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน : ศึกษากรณีผู้นำชุมชนในเขตเทศบาลตำบลหัวหิน ผลการศึกษาพบว่า ความคิดเห็นเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของสมาชิกในชุมชนส่วนใหญ่มีส่วนร่วมไปใช้สิทธิเลือกตั้ง มีความเห็นว่า ผู้นำชุมชนให้ความช่วยเหลือ สนับสนุน ชักจูง โน้มน้าว ชูใจในการไปใช้สิทธิเลือกตั้ง แจ้งข่าวสารความเคลื่อนไหวของท้องถิ่น ซึ่งข่าวสารที่ได้รับมีอิทธิพลต่อการไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง ผู้นำชุมชนมีการชักจูง โน้มน้าวให้สมาชิกในชุมชนไปใช้สิทธิเลือกตั้งผู้ใดผู้หนึ่งโดยเฉพาะ ผู้นำมีการชักชวนและมีส่วนให้สมาชิกเข้าร่วมมือกับหน่วยราชการในการพัฒนาชุมชน แก้ไขปัญหาท้องถิ่น ตลอดจนเข้าร่วมกิจกรรมในการพัฒนาท้องถิ่น นอกจากนั้นผู้นำสามารถแก้ไขปัญหาด้านต่างๆในชุมชนได้ ผู้นำมีผลหรือมีอิทธิพลที่ทำให้การเมืองท้องถิ่นเปลี่ยนแปลงไป สมาชิกในชุมชนยอมรับและเชื่อฟังคำแนะนำของผู้นำชุมชนในการไปใช้สิทธิเลือกตั้ง การตื่นตัวทางการเมืองและการเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมือง รวมทั้งผลการสนับสนุน

11. กรอบแนวคิดในการศึกษา

จากการทบทวนเอกสาร แนวคิด ทฤษฎีตลอดจนงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้ศึกษาได้นำแนวคิดทฤษฎีคุณลักษณะผู้นำ (ลัทธีกาล ศรีวะระมย์, 2539 : 260-261) แนวคิดเกี่ยวกับวัฒนธรรมทางการเมืองแบบมีส่วนร่วม (ประหยัด หงส์ทองคำ, 2549 : 31-33) แนวคิดเกี่ยวกับการณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง (เพียงกมล มานะรัตน์, 2547 : 23-34) ทฤษฎีการแลกเปลี่ยน. (Homans, 1958 : 597-606 อ้างถึงใน ; ทรงเกียรติ บัวพา, 2548 : 13-14) และทฤษฎีระบบอุปถัมภ์ (Cosser and Rosenberg, 1964 : 401 อ้างถึงใน ; ทรงเกียรติ บัวพา, 2548 : 15-16) มาเป็น

แนวทางในการศึกษาเหตุผลในการตัดสินใจเลือกนายกเทศมนตรี และได้กำหนดเป็นกรอบแนวคิดในการศึกษา ดังนี้

แผนภูมิ ที่ 2 กรอบแนวคิดในการศึกษา